

Telegraful Român

Anul 164 • nr. 9-12

1 și 15 martie 2016

• TINERII ȘI PROVOCAREA ORTODOXIEI •

ÎNTOARCEREA DIN EXILUL PĂCATULUI, LA VIAȚA ÎN HRISTOS

În călătoria noastră cu Hristos, spre Postul Mare, am ajuns în *Duminica Întoarcerii Fiului Risipitor*, adăugând la temele duminicilor care au trecut: *foamea și setea* după Dumnezeu a vameșului Zaheu, *credința smerită* a Cananeencei, *rugăciunea smerită* a Vameșului, tema acestei duminici, „*Întoarcerea din exilul păcatului*”, pentru a lua parte la Masa Împărăției.

La Sfânta Liturghie a acestei duminici am ascultat două texte biblice atât de pilduitoare și de potrivite acestui pelerinaj spiritual cu Hristos, ele constituind mesajul divin pe care trebuie să-l împlinim în viața noastră. Prima lectură biblică a Apostolului, din *Epistola I-a către Corinteni* a Sfântului Apostol Pavel (6, 12-20), ne îndeamnă să ne ferim de păcatul *desfrânării*, folosindu-ne libertatea după voia lui Dumnezeu, cuprinsă în poruncile Sale: „*Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos*” (6, 12). Apostolul neamurilor face o apologie a trupului omenesc, care, datorită sufletului cu care viețuiește, este „*templu al Duhului Sfânt*” (6, 19) și aparține Domnului, nu nouă înșine. De aceea se întrebă retoric: „*Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos, le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum*” (6, 15).

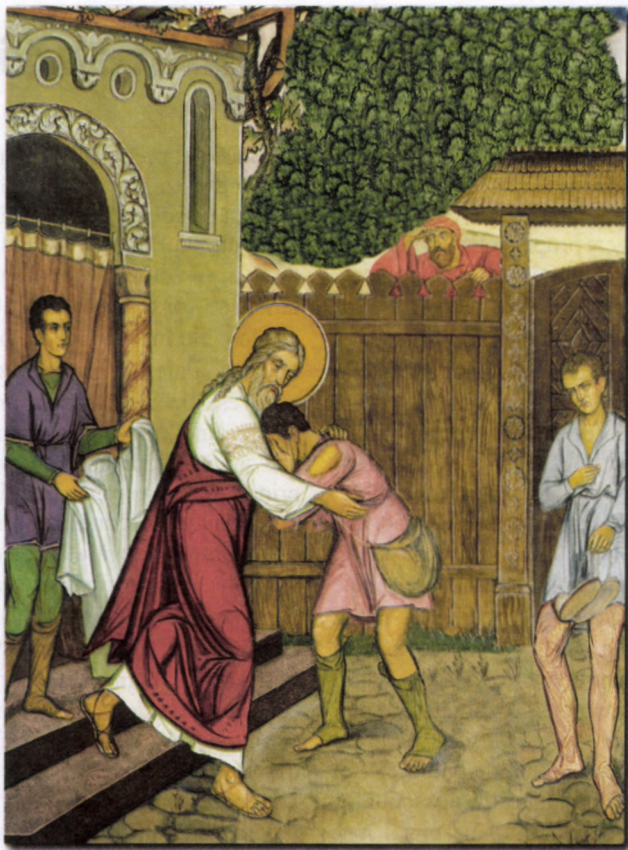
Aceste elemente de antropologie paulină din cuprinsul Apostolului acesta ne ajută la înțelegerea celei de-a doua lecturi biblice, cea a *Sfintei Evanghelii* a *Întoarcerii Fiului Risipitor* (Luca 15, 11-32) din exilul pierzător de suflet al păcatului, către dragostea părintească a tatălui.

Unele lucruri mari și tainice ale Împărăției Cerurilor, care nu sunt ușor de înțeles pentru noi, oamenii, ne sunt explicate de Mântuitorul Hristos în *pilde* sau *parabole*, luând exemple din viața cea de toate zilele, pe care le pune în legătură cu Dumnezeu. În acest sens, prin parabola Fiului risipitor, Mântuitorul ne arată nemărginita iubire a Tatălui ceresc față de noi, cei rătăcitori pe căile pierzării. Dumnezeu ne respectă libertatea, ca un dar al Său, primit de la creație, dar ne și așteaptă cu brațele deschise pentru a primi întoarcerea noastră, pentru că: „*Și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește decât*

pentru nouăzeci și nouă de drepti, care n-au nevoie de pocăință” (Lc. 15, 7).

Pilda aceasta, a Fiului risipitor, este, poate, cea mai sugestivă, cea mai impresionantă, dar și cea mai folositoare dintre pildele pe care Mântuitorul le-a rostit. În descrierea ei, această parabolă o putem împărți în trei părți componente: *despărțirea* fiului celui mic de tatăl său, *întoarcerea* lui din exilul păcatului și *bucuria* întoarcerii, etape care corespund în viața noastră cu: *îndepărtarea* de Tatăl ceresc, prin păcat, *întoarcerea*, prin pocăință și Spovedanie, și *efectele împăcării* cu Dumnezeu, culminând cu primirea la Masa Împărăției.

Prima parte a parabolei, care cuprinde începutul neascultării fiului celui mic, este descrisă pe scurt, amintindu-se doar solicitarea lui de a primi partea cuvenită din avere și împlinirea acestei cerințe de către tatăl său. Se observă încă de la început *înțelepciunea* tatălui și *dragostea lui părintească*, respectând *libertatea* fiului său, prin evitarea oricărei discuții contradictorii și, mai ales, prin depășirea oricărui motivații sau tradiții, pe care le-ar fi putut invoca. Ne-am fi așteptat cu toții să fi reacționat tatăl său și să nu-i dea averea, pentru că știa că o va risipi. Dumnezeu știe și așteaptă ca noi *liberi* să consimțim, să ne apărăm de căderea în păcat, cerând ajutorul Lui și conlucrând cu Harul divin. Dar dacă vrem cu tot dinadinsul libertatea aceasta, atunci El ne îngăduie să ajungem până în ultima treaptă a păcatului, pentru ca să putem fi responsabili pentru faptele săvârșite și să dăm seama în fața Lui. Iată de ce tatăl n-a zis, de exemplu: „*Nu îți dau,*

pentru că vreau să-ți păstrez averea ta pentru familia ta viitoare!”, ci i-a zis: „*Ia ceea ce ți se cuvine!*”

Dacă ne folosim fără limită de libertatea noastră, observăm cum săvârșim păcatul foarte rapid și ușor, într-o clipă, însă revenirea pe calea cea dreaptă cere hotărâre, efort și stăruință pentru ca să fie deplină și statornică întoarcerea noastră. Păcatul te îndepărtează de Dumnezeu, așa cum neascultarea față de părinți, față de tată și mamă, te îndepărtează de dragostea familiei. Vedem și noi cât de ușor putem cădea, cât de ușor ne putem îndepărta de dragostea lui Dumnezeu, și apoi observăm până unde putem ajunge, care este extrema păcatului, cea mai de jos treaptă a lui.

(continuare în p. 2)

† LAURENȚIU,

Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Ortodoxia, tinerețea veșnică și calea cea adevărată a vieții

Oare Ortodoxia ar mai fi bună doar pentru babe și moși ramoliți, iar postmodernismul sau postmodern-ismele pentru cei tineri, vioi, frumoși, inteligenți și voioși?

„O parte a presei” (ca să preluăm o formulă mai recent încetățenită și care poate s-ar dori și „îndătinată”, deși nu este cazul încă) ne *presează* în acest sens, că poate și de aceea rostirea românească asociază presa *presei* și *presării* (nu numai tipografice, mai nou și teribil-istic IT&C-iste), altfel spus constrângerii de a merge într-o anumită direcție. S-ar mai putea spune chiar și „o bună parte a presei”, dar „bună”, în acest caz, nu înseamnă neapărat *bună*, ci doar tot mai multă (cantitativ numai), adică dacă tot e multă, poate fi și proastă sau rea.

Dar să nu ne îndepărtăm de subiectul Ortodoxiei și al tinereții... Astfel, se opune uneori – și „uneori” mai ales în vremurile mai noi – *tinerețea-bătrâneții*, așa, cam teoretic și general. Tinerețea este cea de dorit, prin toate avantajele sănătății, ca și prin închipuirea de sine strălucitoare a viociunii inteligenței antreprenoriale, caracteristice vârstei. Și, prin consecință, este indicat, mediatic și publicitar, ca tinerețea să fie păstrată cât mai mult, pe *orice cale* și cu *orice preț*.

Care ar fi *căile* oferite și care ar fi *prețul*? Păi, să amintim câteva „câi” de păstrare a tinereții (biologice, mai ales și bineînțeles; „bine-înțeles?”) și care tind să devină tot mai „de la sine înțeles” (care „sine?”), foarte de „bon ton”, la modă și, mai ales, corecte politic (ai, ai, ai!). Mai întâi, deși putem s-o luăm și în altă ordine, ar fi „calea dietetică”, a dietei ecologice etc. Avantajul acesteia este inclusiv acela că așa îți umple sufletul și îți ocupă/astupă mintea în așa măsură, încât nu mai trebuie deloc să-ți pui problema cât de ticălos sau nemernic/mârșav/idiot etc. ești, că dacă mănânci ce trebuie, adică vegetarian, vegan etc., aceasta este deja un

(continuare în p. 2)

Pr. Vasile GRĂJDIAN

Din cuprins:

Pr. Dr. Vasile Gafton

**Ortodoxia, „vârsta” care ne provoacă
să fim tineri | pagina 4**

Pr. Răzvan Ionescu

God's not dead | pagina 9

Diac. Dr. Habil. Ștefan L. Toma

Regulamentul de organizare și

funcționare al Sfântului și Marelui

Sinod al Bisericii Ortodoxe (Creta, 16-

27 iunie 2016) (II) | pagina 10

ÎNTOARCEREA DIN EXILUL PĂCATULUI, LA VIAȚA ÎN HRISTOS

(urmare din p. 1)

Mântuitorul pune accent, în această pildă, pe partea a doua a ei, pe latura ei pozitivă, pe întoarcerea sau revenirea Fiului răstăcitor și pe schimbarea lui totală, pe convertirea și pe transformarea lui, după o experiență a neascultării și a îndepărtării de dragostea părintească a tatălui său, înnoire care a adus mare bucurie, după cum tatăl îi mărturisește fiului celui mare: „*fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*” (v. 32). Această pildă ne oferă nouă, ca exemplu, calea întoarcerii spre Hristos, prin iertarea păcatelor, în *Sfânta Spovedanie*, și pregătirea noastră pentru Masa Împărăției.

Și a plecat fiul cel mic și s-a lipsit de dragostea tatălui său și de ascultarea față de el, îndepărtându-se de Dumnezeu, și a ajuns ca, în foarte scurt timp, să-și cheltuiască toată averea, devenind muritor de foame. Pentru că desfătărea acestei lumi, plăcerile, pe care unii le consideră nemaipomenite, trec așa de repede și aduc mari greutăți asupra noastră. În primul rând, tot ceea ce este omenească trece și piere ușor. Pentru a supraviețui, a ajuns în cea mai de jos treaptă a căderii sale, păzind o turmă de porci, animale considerate de evrei necurate, ei nehrănindu-se cu carne de porc. Dorința lui de a avea măcar roșcovele pe care le mâncău porcii, dar și faptul că acestor animale le place în mocirlă, exprimă starea jalnică în care l-au dus plăcerile și dezmiardările păcătoase ale acestei lumi.

Dumnezeu a lăsat în om glasul Său, *conștiința*, ca judecător al faptelor săvârșite liber, raportându-le la Legea Morală supranaturală, la poruncile dumnezeiești. Starea lui disperată a trezit în el glasul lui Dumnezeu și, „*venindu-și în sine*”, și-a amintit de tatăl său, pe care îl părăsise, și de bunăstarea de care se bucurau toți argații părintelui său. Venirea în sine începe cu un act de smerenie și de recunoaștere a stării în care te-a afundat păcatul, numit *conștiința păcatului*, pe care o susține amintirea stării dintâi, a binelui pierdut de când erai prunc curat și ascultător, de atunci când te-ai bucurat de dragostea părintească și binecuvântarea lui Dumnezeu.

Conștiința păcatului și dorința de a reveni în ascultare creează *hotărârea de îndreptare*: „*Mă voi duce la tatăl meu!*” Aceasta este forța sufletească necesară împlinirii întoarcerii din exilul păcatului, a conlucrării cu harul, a dobândirii iertării păcatelor și a împăcării cu Dumnezeu, pe Care L-am supărat mai întâi. Fermitatea hotărârii înlătură orice piedică din calea întoarcerii la Dumnezeu, cum ar fi rușinea venită de la diavol. Când faci un păcat, Ispitorul te îndeamnă să-l săvârșești și te minte că nu te vede nimeni, iar după săvârșirea faptei urâte, te spune la toată lumea, ca să-ți fie rușine să mărturisești păcatul și să scapi de el. Dacă nu ți-a fost rușine să săvârșești păcatul, de ce îți este rușine să scapi de el. Pe toate le vede întotdeauna Dumnezeu, Cel milostiv și iubitor de oameni, Care te așteaptă să te întorci la El.

Hotărârea luată de Fiul risipitor, rostită mai întâi în sufletul său, apoi exprimată în cuvintele adresate tatălui la întâlnirea cu el, s-a transformat într-o *rugăciune smerită* și într-o *mărturisire sinceră* a păcatelor sale săvârșite împotriva lui Dumnezeu și a părintelui său iubitor, zicând: „*Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău*” (v. 21).

Calea întoarcerii noastre din exilul în care ne-a aruncat păcatul, pentru a viețui în Hristos, se realizează prin *Taina Pocăinței*, după pilda Întoarcerii Fiului risipitor. Spre scaunul sfânt al *Spovedaniei*, ne aduce și pe noi din îndepărtarea de Dumnezeu conștiința păcatului, întărită de hotărârea de îndreptare, acte care ne întăresc credința în Hristos Mântuitorul și nădejdea în iertarea păcatelor mărturisite și îndreptarea noastră prin împlinirea sfințelor porunci.

Mărturisirea păcatelor noastre, în *Taina Spovedaniei*, trebuie să fie *sinceră, completă* și făcută *cu smerenie*, ca înaintea lui Hristos, Care le cunoaște toate cele din ascuns ale omului și iartă păcatele mărturisite cu căință. Lucrarea tainică și sacramentală din cadrul *Spovedaniei* este împlinită de Săvârșitorul ei nevăzut, *Mântuitorul Hristos*, Care acordă harul iertării păcatelor și al îndreptării păcătoșului pe calea mântuirii. *Duhovnicul* care ascultă și îndrumă mărturisirea este martorul care mijlocește la

Hristos pentru penitent și îi acordă, ca un „*medic*” spiritual și mentor de conștiințe, tratamentul necesar pentru îndepărtarea urmărilor păcatelor, pregătindu-l pentru împărțirea cu Sfânta Euharistie, la Masa Împărăției.

Partea a treia a acestei parabole ne prezintă, mai întâi, *bucuria părintească* nemărginită de care a dat dovadă tatăl, întâmpinându-l pe fiul risipitor care a răspuns chemării iubitoare a lui Dumnezeu și s-a întors la casa sa cea dintâi. A urmat apoi mărturisirea plină de umilință a fiului, îmbrăcarea lui cu haina cea nouă, oferirea de încălțăminte noi, în locul celor distruse de păcat, și repunerea în demnitatea de fiu, prin inelul primit în dreapta lui. Dacă pe pământ se face bucurie între oameni la aflarea unui pierdut, cu atât mai mult, mare bucurie va fi în cer când noi regăsim calea adevărată a credinței, care ne aduce o reînnoire sufletească, la reconcilierea cu Tatăl ceresc. Și toate acestea ne pregătesc pentru Masa bucuriei Împărăției Cerurilor, la care Hristos, Mântuitorul lumii, ni se dăruiește prin Preacinstitul Său Trup și Scumpul Său Sânge, unindu-Se cu noi și făcându-ne purtători de Hristos sau „*hristofori*”.

Iubirea de oameni a Mântuitorului nostru este nemărginită și se continuă și după jertfirea Sa pe Cruce, pentru păcatele lumii, prin *unirea Sa cu noi*, oferindu-ne acea viață nouă și înnoitoare, „*viața în Hristos*”, prin *Tainele de inițiere creștină*: Ne-am născut în viața în Hristos, prin Sfântul Botez, ne-am *întărit* în această viață în Hristos, prin *Taina Mirungerii*, pecetluind cu „*pecetea darului Duhului Sfânt*” principalele organe ale simțurilor, și ne-am *unît* cu Hristos prin Sfânta Euharistie, împărțindu-ne cu Trupul și Sângele Domnului. Se spune că „*niciun sfânt nu-L poate iubi atât de mult pe Dumnezeu cât îl iubește Dumnezeu pe cel mai păcătos om din lume!*”

Trebuie să fim recunoscători lui Dumnezeu pentru toate darurile pe care la revărsă asupra noastră și să nu amânăm răspunsul la chemarea Sa de a ajunge pe calea întoarcerii din exilul păcatului, până la bucuria cea mare și șansa vieții noastre, unirea cu Hristos, la Masa Împărăției.

Ortodoxia, tinerețea veșnică și calea cea adevărată a vieții

(urmare din p. 1)

fel de „sfințire” (iarăși) „de la sine înțeleasă”, că doar seamănă și cu postul – dar, totuși, *postul* nu este doar „vegetarian-ism”...

Apoi, „*calea sportivă*”, o(h), ce minune! Asemănător, poți fi toate cele de mai sus plus destrăbălat/desfrânat/etc., dar dacă mergi „*la sală*”, „*tragi de fiare*”, faci jogging sau „*măcar o jumătate de oră de mișcare pe zi*”, fericita tinerețe îți va surânde „*în prelungiri*”, după 40 de ani, și gândind „*inclusiv*”, adică pentru bărbați, femeii etc.

Prin căile amintite deja și prin dietele sau procedurile asociate lor ne apropiem în sfârșit (în „sfârșit”) de calea medicală și, mai ales, de „*miracolul*” căii medical-farmaceutice, cea mai „*hocus-pocus*”, precum otrava dulce, dar și puternică. Cu siguranță, nu întâmplător imagistica simbolică a farmaceuticii medicale asociază și imaginea șarpelui, acela cu care încă din rai omul a avut o relație cel puțin complexă, ca să nu spunem ucigătoare (Fac. 3, 1-15). Dar aici, atenție, nu trebuie să privim medicamentul/drogul (vezi, pe vremuri, uita „*droguerie-farmacie*”) doar la modul chimical-biologic. Dincolo de faptul că drogul medicamentos adesea ne afectează și *mentalul* conștient, este vorba aici și despre ceva mai *sufletesc*, despre un aspect mai *spiritual*, cum este *nădejdea* despre în ce sau în cine ne punem nădejdea?

Nădejdea doar în medicația care ne mai oferă câteva luni (uneori doar zile/săptămâni) sau câțiva ani de viață vegetativă/chinuită, poate să împiedice nădejdea mai adevărată (totuși, în Dumnezeu) și pregătirea mai demnă pentru viața veșnică – dacă ne mai aducem aminte ce înseamnă *viața*, viața cea adevărată și *veșnică* și cu adevărat fericită în Împărăția lui Dumnezeu, iar nu doar cea atât de *treacătoare* de aici, ca o „*trecere*” („*Paști*”) pregătitoare numai, pentru viața veșnică.

Dar, altfel, este firesc ca boala și suferința, asociate vai! atât de adesea bătrâneții, să sperie pe tinerii altfel foarte curajoși – curajoși „*ca-n filme*” –, și atunci este bine să ascundem sau să uităm/ocultăm neplăcutul lumii acesteia? „*Căile*” de mai sus ne ajută destul de sigur în acest sens sau măcar până la o vreme, deoarece dezvoltă bine și aspectul distractiv-plăcut-comod, cel dezodorizant, îmbătător (la propriu) etc., per total, euthanasiant...

A mai spus odată cineva că numărul închisorilor (pentru infractori, desigur) este invers proporțional cu numărul bisericilor. Adică dacă sunt mai mulți oameni buni, credincioși, în mod firesc ar fi și mai puțini infractori și deci mai puține închisori.

Și invers. Astăzi poate ar trebui să actualizăm și să adaptăm zicerea în sensul că foarte probabil și numărul farmaciilor și al spitalelor (inclusiv de nebuni – „*ne-buni*”, ce să-i faci? înțelepciunea cuvântului!) este invers proporțional cu numărul bisericilor. Depinde cum privești, dar mai ales, de cum vezi.

Ar mai fi de spus câteva cuvinte și despre *prețul* păstrării tinereții lumești. Aici iluzia și dezbinarea sunt mult mai mari între noi, oamenii. Bogăția luminează poate da impresia – doar „*impresia*”, adică oarecum „*iluzia*” – că banul poate cumpăra orice, inclusiv sănătatea tinereții. Și cei bogați și/sau puternici pot fi invidiați de cei frustrați de lipsa bogăției și a puterii lumești pentru faptul că multe slugi le păzesc și le plimbă fundul aceluia, deși dacă ar privi mai cu răbdare (prin timp) ar vedea că și „*bogatul și săracul se întâlnesc unul cu altul*” (Pild. 22, 2) și tot acolo merg, cel puțin întru cele văzute, adică spre cimitir/mormânt sau altele corespondente. Pe termen lung (uneori și pe termen scurt, în caz de accident, asasinat etc.), și bogăția, ca și puterea, este până la urmă doar încă un „*preț*” amăgitor pentru „*tinerețe fără bătrânețe*”.

Apoi nu doar teoretic, ci mai concret și dezbinător, se mai opun uneori, politic și social, *tinerii, bătrânilor*. Aceasta poate naște disprețul față de bătrâni și față de bătrânețe, în general, într-o atitudine „*firească*” a tânărului neascultător (oare să fie prostia „*firească*”, sau numai în sensul *firii* căzute?) – neascultător față de bătrâni, desigur, că, altfel, tinerii sunt „*bine*” ispițiți să fie foarte ascultători unii de alții, întru răstăcirii... Și trebuie spus că poate exista o oarecare justificare în acest dispreț, justificare însă ce nu ar trebui să fie legată de decrepitudinea biologică, ci, mai ales, de cea morală, spirituală. Astfel, dacă înaintea în vârstă către bătrânețe ajunge să însemne înaintare în răutate și ticăloșie, iar înțelepciunea să însemne doar a ști mai bine (deși acest „*mai bine*” este dușman al binelui”, un fel de *know-how* jalnic) „*cum merg treburile*” sau „*cum se fac lucrurile*” în această lume (cam coruptă uneori), atunci disprețuirea unei astfel de bătrâneți este justificată pentru că, într-adevăr, în acest caz suntem pradă păcatului și morții, uneori până într-atât încât nici nu mai putem să ne dăm seama (oare ce mai înseamnă „*a da seama*”?!).

Însă oare coruperea treptată a sufletului trebuie să fie neapărat după chipul stricării și stricăciunii biologice a trupului, mai încete sau mai rapide? Sfinții pustiei au arătat, din contra și dintotdeauna, că „*uscarea*” trupului poate ajuta „*stăpânirii*

de sine” și „*prezenței de spirit*”, prezenței Duhului, care să pneumatizeze, să înduhovnicească și trupul – și nu invers, adică să se coboare lumina din om la condiția țărânei întoarse întru nimic din care a fost creată („*Dar întorcându-ți Tu fața Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce*” Ps. 103, 30).

Nu căile mai la început pomenite sunt căile ortodoxe ale tinereții și ale vieții, pentru că nu aceea este *tinerețea*, și nu aceea este tinerețea *adevărată*. Acelea mai înainte amintite sunt doar o jalnică prosteală, care nu are nimic de-a face cu tinerețea adevărată, ci reprezintă doar o tristă prelungire a copilăriei, nu prin păstrarea, ci prin pervertirea curăției acesteia în infantilism bolnav al vreunei sau oricărui alte vârste.

Tinerețea adevărată are de-a face cu biologia cel mult simbolic, pentru că tinerețea biologică, trupească, cea atât de amar de trecătoare, poate fi totuși o icoană ajutoare a adevăratei și veșnicei tinereți, care este cea a Duhului, sau, fără Acesta, nu mai este deloc.

Tinerețea este „*starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos*” (Ef. 4, 13), în care se unește curăția copilăriei, a pruncului veșnic („*Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea*” – Luc. 18, 17), cu puterea tânărului adult și cu zorii (tot veșnici) ai înțelepciunii arătate (de asemenea) din veșnicie de „*Cel vechi de zile*” (Dan. 7, 22). De aceea, tinerețea viază sau moare numai în Duh, spre veșnicie și în veșnicie.

Iar Ortodoxia, înțeleasă și trăită, iar nu maimuțărită de vreun spirit răstăcitor, este calea adevărată a vieții întru tinerețea cea veșnică a Duhului. Pentru că *orto-doxie* înseamnă amintirea veșnică a *dreptății*, adică și a *căii* celei *drepte*, întru și către viața cea adevărată („*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*”). Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” Ioan 14, 6), care nu poate fi decât (de) la „*Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, Făcătorul tuturor celor văzute și (atât de uitate astăzi, celor) nevăzute*”, Căruia, pentru aceasta, doar Lui putem să-I aducem cuvânt de slavă, de laudă, *doxologie*.

Dincolo (de fapt, dincoace) de lumina Împărăției celei veșnice a lui Dumnezeu, care se poate străvedea inclusiv în toate cele văzute și trecătoare ale acestei lumi, nu poate fi decât răstăcirea, de foarte multe feluri, mulțimea felurimii răstăcirilor nefiind altceva decât strâmbarea întru păcat a (altfel) minunatei și de necuprins cu mintea Creații Dumnezeiești.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Luni, 1 februarie. Î.P.S. Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 2 februarie – *Praznicul Întâmpinării Domnului*. A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe și Sfântul Mina” din localitatea Hașag, Protopopiatul Săliște. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru diacon pe teologul Petru Timiș. La sfârșitul slujbei, Î.P.S. Sa a oferit distincția „Crucea șaguniană pentru laici” doamnei inginer Livia Roșu, președinta Asociația „Sfântul Mucenic Mina” din Hașag. De asemenea, veteranul de război Gheorghe Stoia, credincios al Parohiei Hașag, ajuns la 93 de ani, a primit un act de cinstire, ca semn de prețuire a jertfei făcute în slujba neamului și a patriei. Sărbătoarea a continuat în cimitirul din incinta bisericii, unde a fost dezvelit un monument ridicat în memoria eroilor din Hașag căzuți pe fronturile de luptă din cele două războaie mondiale. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a acestui monument și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 3 februarie. La Biserica „Buna Vestire” din Sibiu, Î.P.S. Sa a oficiat, împreună cu P.S. Ilarion Făgărășanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și un sobor de preoți și diaconi, o slujbă de pomenire pentru vrednicul mitropolit al Ardealului, Ioan Mețianu, de la a cărui mutare la cele veșnice s-au împlinit 100 de ani. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Joi, 4 februarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu.

Vineri, 5 februarie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 7 februarie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae” din localitatea Felmer, Protopopiatul Făgăraș I. A săvârșit Sf. Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotonit diacon pe tânărul teolog Florin Maredavid, iar diaconul Daniel Puia Dumitrescu a fost hirotonit preot pentru Parohia Ghimbav I, Protopopiatul Brașov. La final, l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh, Marius Demeter, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a oferit acte de cinstire. În aceeași zi, la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din localitatea Șelimbăr, Protopopiatul Sibiu, Î.P.S. Sa l-a instalat pe noul paroh al Parohiei Șelimbăr I, Ioan Ovidiu Polexă.

Luni, 8 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 9 februarie. A avut program de lucru la cabinet.

Miercuri, 10 februarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 11 februarie. Î.P.S. Sa a vizitat Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

Vineri, 12 februarie. A participat la ședința de lucru a membrilor Academiei Române.

Sâmbătă, 13 februarie. A participat la Catedrala mitropolitană la slujba Vecerniei, la care au fost prezenți sute de credincioși, membri ai Oastei Domnului, cu ocazia împlinirii a 78 de ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui Iosif Trifa, întemeietorul mișcării. Cu această ocazie, a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 14 februarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae” din localitatea Olteț, Protopopiatul Făgăraș II. A oficiat slujba de sfințire a noii catapetesme a locașului de cult. În cadrul Sfintei Liturghii, profesorul Gheorghe Malene de la Liceul Teologic

Ortodox „Constantin Brâncoveanu” din Făgăraș a fost hirotonit diacon, iar diaconul Florin Maredavid a fost hirotonit preot pentru Parohia Mateias, Protopopiatul Rupea. La final, l-a hirotesit sachelar pe preotul paroh Liviu Petrașcu, iar principalilor ctitori le-a oferit acte de cinstire.

Luni, 15 februarie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marti, 16 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”.

Miercuri, 17 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 19 februarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 21 februarie. Î.P.S. Sa a participat la manifestările prilejuite de împlinirea a 40 de ani de la întronizarea în scaunul chiriarhal de la Alba Iulia a vrednicului arhieru Emilian Birdaș, precum și a 20 de ani de la trecerea sa la cele veșnice. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Reîntregirii împreună cu ÎPS Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, ÎPS Ioachim Arhiepiscop al Romanului și Bacăului, PS Lucian, Episcop al Caransebeșului, PS Andrei, Episcop al Covasnei și Harghitei, și un mare sobor de preoți și diaconi. A adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În continuarea manifestărilor, în incinta complexului Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia a fost inaugurat salonul cu numele „Emilian Episcopul” și au fost lansate două volume dedicate ierarhului omagiat.

Luni, 22 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marti, 23 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 24 februarie. Î.P.S. Sa a participat la Sala de conferințe a Centrului Național pentru formarea continuă „Dumitru Stăniloae” din București, la ședința anuală de lucru a Adunării Naționale Bisericești, organismul central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române pentru problemele administrative, sociale, culturale, economice și patrimoniale.

Joi, 25 februarie. A participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 26 februarie. La Facultatea de Teologie din Sibiu, Î.P.S. Sa a prezidat comisia de evaluare și susținere a tezei de doctorat „Elemente de spiritualitate penitențială în opera Sfântului Ciprian al Cartaginei”, lucrare elaborată de către părintele Ciprian Bălbă, sub îndrumarea științifică a arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică jr.

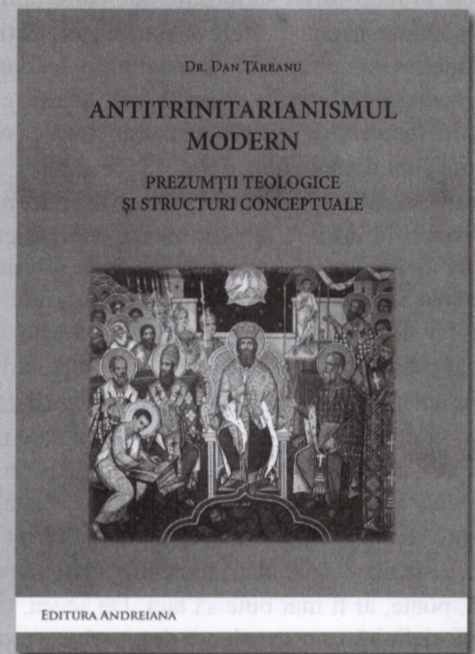
Duminică, 28 februarie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” din localitatea Victoria, Protopopiatul Făgăraș II. A oficiat slujba de binecuvântare a picturii locașului de cult. La sfârșit, Î.P.S. Sa a oferit acte de cinstire Adunării și Consiliului parohial, precum și mai multor binefăcători.

Luni, 29 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În cadrul Școlii Doctorale de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, a fost susținută o teză de doctorat cu o temă interesantă și cu aplicabilitate directă pentru vremurile noastre, intitulată: *Antitrinitarianismul modern. Prezumții teologice și structuri conceptuale*, realizată de domnul Dan Țăreanu, sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel.

Autorul prezintă și analizează concepțiile antitrinitare ale unor mișcări religioase apărute în societățile occidentale. Se încearcă, astfel, o cunoaștere și o analiză a proceselor care au generat și au dus la evoluția învățăturilor contrare dogmei Preasfintei Treimi, susținute de denominațiunile din „al treilea val antitrinitar”, precum: *Biserica Unificării, Biserica lui Isus Hristos a Sfinților Zilelor din Urmă, Christadelphienii, Mișcarea Oneness Pentecostalism* și grupările ce îl urmează pe „profetul” William Branham. Cunoașterea acestor scrieri ne va duce și pe noi la concluziile Părintelui Dumitru Stăniloae, cum că dogma Sf. Treimi „delimitează învățătura creștină despre Dumnezeu față de alte învățături numai în sensul că o astfel de Dumnezeire este singura mântuitoare”, întrucât „numai prin Ea ne este asigurată comuniunea noastră eternă cu viața lui Dumnezeu” [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, ediția a doua, vol. I, p. 196-197]. Mântuirea, scopul final al vieții noastre, nu se poate câștiga în afara lucrării Sfintei Treimi. Dumnezeu, Cel Unul în ființă, dar întreit în Persoane, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, S-a descoperit lumii la Buna Vestire și S-a făcut cunoscut la Botezul Domnului în Iordan: Fiul era în apă, Duhul Sfânt S-a pogorât peste El, în chip de porumbel, iar glasul Tatălui din ceruri a confirmat mesianitatea Fiului. Fiecare dintre Persoanele Sfintei Treimi în parte și toate împreună participă la mântuirea omului: Dumnezeu Tatăl este creator și proniator, Dumnezeu Fiul este mântuitor și răscumpărător, iar Dumnezeu Duhul Sfânt este sfințitor.

Cunoașterea acestor învățături străine Sfintei Scripturi și tradiției Bisericii creștine trebuie făcută cu multă grijă și prin prisma învățaturii celei adevărate despre misterul Preasfintei Treimi, care este de neînțeles și nepătruns cu rațiunea umană, dar primit prin credință, pe baza descoperirilor biblice și a comentariilor patristice ale Sfinților Părinți.

Binecuvântăm apariția acestei lucrări sub egida Editurii Andreiana și apreciem efortul depus de către autor și de către coordonatorul științific, pentru realizarea ei. Totodată, îndemnăm clerul și studenții teologi spre lecturarea acestui volum pentru întărirea în dreapta credință, prin aprecierea valorii teologiei ortodoxe despre Sfânta Treime, în comparație cu falsele doctrine ale unor mișcări religioase, care pot fi întâlnite în pastorația secolului XXI, oriunde în lume.

Mitropolitul Laurențiu

ORTODOXIA, „VÂRSTA” CARE NE PROVOACĂ SĂ FIM TINERI

Protopop

Pr. Dr. VASILE GAFTON

Deși în mod forțat se încearcă de către unii implementarea în conștiințele noastre a ideii că tinerețea și Ortodoxia nu numai că ar fi incongruente, dar sunt și total incompatibile și în contradicție, totuși, cu puțin efort – nu foarte mult – vom putea observa că, în realitate, lucrurile sunt departe de a fi așa.

Omul este o ființă caracterizată de o oscilare perpetuă între propriile dorințe și sentimente contradictorii. O ființă nehotărâtă care își trăiește viața între diferitele sale vârste, dar niciodată la vârsta conformă anilor pe care îi are. Iar dintre toate vârstele, tinerețea este, oricum, cea mai greu de asumat și, uneori, solicitantă în unele chestiuni deranjant de împovărătoare. Este vârsta la care nu te poți decide dacă vrei să fii în continuare un copil căruia nu-i pasă de nimic sau, dimpotrivă, un om matur, important, luat în seamă, respectat. Este vârsta la care îți se pare că ai mereu ceva de spus, dar și că tot ce ai tu de spus este greșit sau, în orice caz, lipsit de importanță, așa că, poate, ar fi mai bine să taci. De aceea, tinerețea poate fi definită prin excelență drept vârsta provocărilor. O vârstă la care omul nu-și găsește locul și este în permanență provocat de limitările cu care se întâlnește în calea sa, într-o lume ale cărei *taine* îi opun de multe ori o rezistență îndârjită. O vârstă la care orice moment sau întâlnire poate deveni o provocare a sensurilor care uneori par să se întretaie, încălcându-se iremediabil, sau alteori par să se poziționeze ca o perpendiculară amenințătoare, aflată în opoziție cu propria existență.

Îndreptându-ne atenția spre Ortodoxie, observăm că și ea iscă contradicții oarecum asemănătoare. De ce? Pentru că ea este *vârsta* spirituală a omenirii, o *vârsta* care, fiind cu totul altfel decât toate celelalte vârste ale existenței umane, iscă, așa cum spunea părintele Placide Deseille, nostalgie. O *vârsta* deopotrivă acceptată și respinsă de toți, o *vârsta* care, de câte ori se exprimă, dă impresia că ceea ce are ea de spus nu este potrivit cu lucrurile aflate „în trend”, nu este actual. Însă paradoxal, atunci când tace, tăcerea sa este judecată în fel și chip, rezultatul fiind acela că existența Ortodoxiei în lume este o permanentă provocare, atât la adresa lumii, cât și a propriilor adepți. De ce? Pentru că Ortodoxia este o religie care, pe de o parte, la fel ca și omul tânăr, pare să nu-și poată găsi locul în lume.

Pe de altă parte, observăm că Ortodoxia pare să permită totul, însă face acest lucru exprimându-se împotriva tuturor ofertantelor tentații ale lumii. Din acest motiv, provocarea ei pentru tineri (și nu numai) este aceea a lucidului discernământ paulin: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva” (I Cor. 6, 12). A nu ceda chiar oricărei provocări pe care le-o lansează lumea ar deveni, credem, pentru conștiința tinerilor o mult mai tentantă provocare. Selecția oportunităților și a tentațiilor lumii sau, într-un limbaj ascetic, discernerea duhurilor poate avea pentru tineri o și mai sigură priză la luciditate, dacă privim lucrurile prin prisma cuvintelor Eclesiastului: „Bucură-te, omule, cât ești tânăr, și inima ta să fie veselă în zilele tinereții tale, și mergi în căile inimii tale și după ce-ți arată ochii tăi, dar să știi că, pentru toate acestea, Dumnezeu te va aduce la judecata Sa” (Ecl. 11, 9)

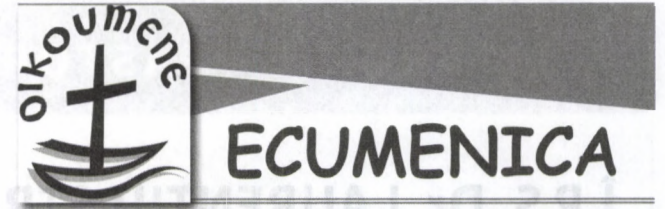
Astfel, Ortodoxia însăși este o provocare. Este provocarea de a te vedea, simți, recunoaște parte și martor al unei experiențe, al unui fapt care se actualizează în permanență: „revărsarea în lumea marcată de păcat și destinată, din această cauză, morții, a energiilor necreate și transcendente ale Duhului lui Hristos Cel înviat”

(Placide Deseille, *Nostalgia Ortodoxiei*, Anastasia, București, 1995, p. 52). A încerca să vorbești despre Ortodoxie presupune conștientizarea faptului că trebuie să vorbești despre o tinerețe perpetuă. Tinerii de azi se poartă ca și când totul le este permis, totul le este accesibil, iar Ortodoxia pare că permite totul. Dar tinerețea Ortodoxiei nu ține de administrarea vreunei rețete secrete sau vreunui elixir misterios, la care nu pot avea acces decât un grup restrâns de inițiați. Nu. Tinerețea Ortodoxiei rezultă sau își primește ființa de la Hristos, Fiul lui Dumnezeu – „imagine a tuturor desăvârșirilor”, cum îl numește Paul Evdokimov (*În Vârstele vieții spirituale*, Humanitas, București, 2006, p. 231) –, Care, la vârsta tinereții depline (Efes. 4, 13), la treizeci și trei de ani, a avut de traversat o provocare unică în toată istoria neamului omenesc: Jertfa de pe Cruce pentru păcatele lumii întregi. Nimic din ceea ce a fost până atunci sau de atunci încolo nu poate fi comparat cu acel momentul, al unei provocări unice care a împărțit istoria în două.

Ortodoxia și tinerețea sunt două *provocări* pe care doar lumea în care trăim își dorește să ni le prezinte în opoziție, ca și cum s-ar exclude reciproc. De fapt, așa cum am mai afirmat, ele nu se exclud, ci, dimpotrivă, se presupun una pe cealaltă. De altfel, aceasta ar fi, poate, și una dintre cele mai tentante provocări căreia lumea ar trebui să-i facă față și să și-o asume până la capăt: să considere Ortodoxia în dimensiunea sa autentică, anume în dimensiunea sa tinerească. De ce trebuie să existe în permanență o opoziție sau chiar o luptă acerbă împotriva Ortodoxiei? De ce trebuie să avem impresia greșită că tinerii (sau tinerețea) sunt sau trebuie să fie mereu marginalizați, mereu dați deoparte, mereu siliți să tacă sau, mai grav, siliți de te miri cine să clameze lucruri și slogane cu care nu au nimic în comun, nu sunt ale lor, nu li se potrivesc și nici măcar nu cadrează cu realitatea. Ne punem întrebarea: Tinerii, dacă se complac în a fi așa cum îi vrea lumea, mai sunt oare tineri? Să-și pună și ei întrebarea dacă îi mai lasă lumea să fie tineri în adevăratul sens al cuvântului? Mai putem spune, oare, că este nevoie de tineri, într-o lume întreagă „îmbătrânită în zilele rele”, care duhnește a lehamite?

Din acest punct de vedere, o altă provocare pentru lume pare a fi aceea de a recunoaște în Ortodoxie și în „tinerețe” singurele (sau singura, n.b.) provocări cu adevărat demne de luat în seamă, în comparație cu toate celelalte pseudo-provocări cărora se înhamă să le facă față și care nu sunt decât niște lamentații uneori de-a dreptul stupide. Provocarea Ortodoxiei pentru lume este provocarea vârstei tinereții, a dinamismului, a sincerității și rectitudinii sentimentelor. Provocarea este aceea de a fi autentic, de a deveni om, cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, sau de a descoperi că fondul intim și spiritual al omenescului sau *vârsta* deplinătății umane este Creștinismul/Ortodoxia, așa cum spunea Tertulian: „anima naturaliter christiana”.

Ortodoxia provoacă în fiecare dintre noi o neliniște și o tensiune pe care am putea-o exprima foarte bine în cuvintele: „Învățați-vă să fiți tineri acum și aici, căci, în Împărăția lui Dumnezeu, toți vom fi tineri! De ce să lăsăm să se creadă, atâta timp cât suntem în lume, că am fi împovărați de ani, bătrâni? Tinerețe nu înseamnă să faci ce vrei, ci să ai curajul să vrei ceea ce trebuie, și anume, prin credința în Evanghelie, să îngădui mântuirii să lucreze în tine” (Placide Deseille, *op. cit.*, p. 53). Mai concret, așa cum ne învață Sfânta Scriptură, provocarea este aceasta: „îndepărtează-te de rău și fă binele, caută pacea și o urmează pe ea” (Ps. 33, 13).

În anul 2015 au crescut la nivel global persecuțiile împotriva creștinilor, afirmă o analiză a organizației internaționale Open Doors, care-i ajută pe creștinii persecutați din întreaga lume. Cel mai periculos loc pentru a fi creștin este Coreea de Nord, unde există o politică de stat considerată anticreștină. Această țară ocupă locul întâi în acest top, de 14 ani. Extremismul islamic rămâne cel mai mare pericol pentru creștini. În opt din primele zece țări unde creștinii sunt cel mai persecutați și în 35 din primele 50 de țări, extremismul islamic este prima cauză a persecuției creștinilor. Raportul organizației Open Doors remarcă și o creștere a extremismului hindus, mai ales de factură naționalistă, ceea ce plasează India pentru prima dată pe locul 17 în rândul celor mai periculoase țări pentru creștini. Primele 9 țări din topul Open Doors sunt considerate ca fiind «extrem» de periculoase pentru creștini. Aceste țări sunt, pe lângă Coreea de Nord: Irak, Eritreea, Afganistan, Siria, Pakistan, Somalia, Sudan și Iran. Cu excepția Coreei de Nord și a Eritreei, extremismul islamic este principalul pericol pentru creștini, în țările mai sus amintite. În Eritreea, pericolul creștinilor vine din partea statului totalitar care încearcă să controleze total viața bisericească. Open Doors estimează că, în 2015, peste 7000 de creștini au fost uciși datorită apartenenței lor religioase. Aceste estimări însă exclud Coreea de Nord, Siria și Irak, de unde la ora actuală este imposibil să fie făcute orice estimări. În 2015, au fost distruse sau avariate 2400 de biserici și lăcașuri de cult creștine, de două ori mai multe decât în 2014. Raportul mai observă că organizații extremiste islamice și-au extins activitatea în alte țări decât cele de origine: Statul Islamic s-a extins din Irak și Siria în Libia, Boko Haram din Nigeria, în Camerun și Chad, iar al-Shaabab din Somalia, în Kenya. Atacuri anticreștine au avut loc însă în țări democratice și stabile, precum Franța sau SUA.

Numărul membrilor Bisericii Catolice a crescut în ultimii zece ani mai repede decât rata de creștere a populației lumii, arată o statistică a Vaticanului. Aceasta se bazează pe compararea a două surse recent publicate: *Anuarul Pontifical* pe anul 2016 și *Annuarium Statisticum Ecclesiae 2014*, ambele editate de Biroul de Statistică Bisericească și tipărite de tipografia Vaticanului. Numărul catolicilor a crescut cu 17,8%, în vreme ce populația lumii a crescut cu 17,3%. Potrivit aceleiași surse, între 2005–2014, numărul catolicilor a crescut la nivel mondial de la 1,12 la 1,27 de miliarde. Cele mai semnificative creșteri ale numărului de catolici au avut loc în Africa (41% față de 23,8%, creșterea populației), Asia (20% față de creșterea populației de 9,6%) și America (11,7% față de 9,6%, creșterea populației). În Europa, avansul creșterii catolicilor față de creșterea globală a populației este de doar 2 procente. Doar în Oceania, rata creșterii numărului de catolici a fost ușor inferioară ratei de creștere a populației.

Deosebit de interesante sunt statisticile legate de cler și de monahism. În perioada 2005–2014, numărul episcopilor și al preoților la nivelul întregii Biserici Catolice a crescut. Astfel, dacă în 2005, Biserica Catolică avea 4841 episcopi, în 2014 avea 5237 episcopi, ceea ce înseamnă o creștere de 8,2%. Pe regiuni, procentul de episcopi a crescut în toate regiunile. La polurile opuse se află Africa și Asia (32,6%) și Oceania (1,7%). Și mai interesante sunt statisticile legate de diaconii permanenți. Numărul acestora a crescut de la 33.000, în 2005, la 44.566, în 2014, ceea ce înseamnă o creștere de 33,5%. Particularitatea acestei categorii de cler este că 97,5% dintre ei se află în America de Nord și Europa. O posibilă explicație ar fi că Biserica Catolică din emisfera nordică apelează tot mai mult la serviciile diaconilor din lipsă de preoți. Se știe că după Conciliul Vatican II pot fi hirotoniți ca diaconi și candidații căsătoriți, dacă au trecut de 35 de ani. De asemenea, numărul seminariștilor, adică a celor care studiază spre a deveni preoți, a crescut de la 114.439 în 2005, la 116.939, în 2014. Numărul lor a crescut în Africa (+30,9%), Asia (29,4%), în schimb a scăzut dramatic în Europa (-21,7%) și ușor în America (-1,9%). De asemenea, la nivelul întregii Biserici Catolice a scăzut numărul călugărilor nehirotoniți și al călugărițelor de la 54.708, în 2005, la 54.559, în 2014. Numărul lor a scăzut în America de Nord, Europa și Oceania, dar a crescut în Africa și Asia.

Aceste statistici confirmă ceea ce este cunoscut în rândul specialiștilor în creștinismul global: Biserica Catolică este în creștere în Africa, Asia și America, dar în scădere ușoară în Europa și Oceania.

**Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva**

• ACTUALITATEA CREȘTINĂ •

Noi tensiuni în rândul Comuniunii Anglicane (II)

Observatori ai vieții bisericești din Anglia speculează că arhiepiscopul Rowan Williams a renunțat la poziția sa datorită faptului că nu a dorit să intre în istorie ca fiind Arhiepiscopul sub care s-a introdus hirotonia femeilor ca episcopi în Biserica Angliei. La ora actuală, există în interiorul Comuniunii Anglicane trei categorii de biserici sau provincii, în ceea ce privește poziția lor față de hirotonirea femeii ca episcop: cele care au femei episcopi; cele care au deschis posibilitatea ca o femeie să fie aleasă episcop, dar nu a fost încă aleasă vreuna, și cele care refuză hirotonirea femeii ca episcop și, în anumite cazuri, și ca preot. Până acum, doar Biserica Episcopală a ales o femeie ca episcop-președinte. Aceasta a condus Biserica Episcopală între 2006-2015. Aș mai adăuga aici că diversitatea de opinii cu privire la hirotonirea femeii ca preot în anglicanism, nu s-a mai putut aplica în ceea ce privește hirotonirea femeii ca episcop. S-au ridicat alte probleme, de genul: poate un credincios anglican, care nu acceptă decât un bărbat-preot, să fie parte a unei dioceze anglicane conduse de o femeie-episcop? Dar un bărbat-preot care a fost hirotonit de o femeie-episcop? Va accepta un bărbat-preot să slujească cu un alt bărbat-preot să co-liturghească cu un bărbat-preot hirotonit de o femeie-episcop?

Paralel cu această sursă de tensiune din interiorul Comuniunii Anglicane, a apărut o altă pricină de dezbinare și mai gravă: poziția față de homosexualitate, respectiv față de căsătoria dintre persoane de același sex. Discuțiile pe marginea acestei chestiuni au început în anii 1990, în interiorul Comuniunii Anglicane. În 1998, Conferința Lambeth a emis o rezoluție care afirmă că „actele homosexuale” sunt „incompatibile cu Scriptura”. În anul 2002, o dioceză din Biserica Anglicană a Canadei a permis „binecuvântarea uniunilor dintre persoane de același sex”, ceea ce nu era echivalent cu căsătoria. Uniunea dintre astfel de persoane permisă de statul canadian era doar „binecuvântată”, așadar nu se administra cununia asemeni cuplurilor heterosexuale. În timp, această măsură s-a extins la întreaga Canadă. În anul 2003, doi bărbați care s-au declarat public homosexuali au candidat la funcții episcopale în Biserica Episcopală din SUA, respectiv în Biserica Angliei. Englezul a fost obligat să-și retragă candidatura, datorită enormului scandal creat. Biserica Episcopală s-a remarcat din nou prin hirotonirea, în 2004, a primului episcop bărbat auto-declarat homosexual, dintr-o biserică cu succesiune apostolică. Drept urmare, sute de episcopi anglicani au boicotat întâlnirea Conferinței Lambeth, care a avut loc în 2008. Mulți dintre acești episcopi s-au întâlnit separat la Ierusalim, punând bazele Viitoarei Conferințe Globale Anglicane – Global Anglican Future Conference –, GAFCON. Atunci s-au pus bazele Asociației Anglicanilor Mărturisitori, care are membri în întreaga lume și care adună împreună anglicani ce apară valorile tradiționale ale creștinismului, chiar dacă au ales să rămână în Biserici precum Biserica Episcopală. GAFCON a pus de asemenea bazele Bisericii Anglicane din America de Nord, care se consideră a fi o alternativă la Biserica Episcopală și Biserica Anglicană din Canada, cele mai liberale din Comuniunea Anglicană în privința homosexualității. Unitatea anglicanilor și, în același timp, autoritatea Arhiepiscopului de Canterbury au fost puternic provocate când inițiatorii GAFCON au declarat, în legătură cu crearea Bisericii Anglicane din America de Nord, că recunoașterea Arhiepiscopului de Canterbury nu este necesară pentru a avea identitate autentic-anglicană. În timp, Bisericile Anglicane din Nigeria, Uganda și Sudan s-au declarat în comuniune cu Biserica Anglicană din America de Nord, deși ea nu este recunoscută drept canonică de către Comuniunea Anglicană. Anglicanii din emisfera sudică au dezvoltat de asemenea conceptul de „comuniune alterată – *impaired communion*” pentru a defini relația lor cu acele Biserici sau grupuri din interiorul anglicanismului care acceptă homosexualitatea. Mai mulți episcopi anglicani din emisfera sudică au ales să trimită misionari și preoți în emisfera nordică cu scopul de a-i îndruma pastoral pe propriii lor credincioși care au emigrat, dar și pe acei anglicani autohtoni care nu puteau accepta părăsirea flagrantă a moralei creștine. Acest fenomen este numit „realinierea anglicană – Anglican realignment”, care ridică mari probleme jurisdicționale și strică unitatea Comuniunii Anglicane. Parte a acestui fenomen este și faptul că unele episcopii anglicane din emisfera

nordică, parte a unor Biserici liberale, au decis să iasă de sub jurisdicția acestora și să ceară intrarea sub jurisdicția unor Biserici Anglicane din alte părți ale lumii. De exemplu, în 2007-2008, patru episcopii ale Bisericii Episcopale au decis să iasă din jurisdicția acesteia și să intre sub cea a Bisericii Anglicane din America de Sud. În acest context complex din sânul Comuniunii Anglicane, în anul 2009, Biserica Romano-Catolică a întemeiat un *ordinariat* menit să-i adune pe acei anglicani care doresc să-și păstreze această identitate confesională, dar să reintre în comuniune cu Roma. Este vorba de un model de unire propus anglicanilor, similar celui propus Bisericii Ortodoxe Răsăritene și Bisericilor Ortodoxe Orientale (Necalcedoniene).

Măsurile împotriva Bisericii Episcopale

Prin decizia de anul trecut a Bisericii Episcopale de a schimba canonul căsătoriei, considerând că aceasta poate fi administrată și pentru două persoane de același sex, s-a creat o nouă premieră tristă: pentru prima dată în istorie, o Biserică Anglicană căsătorește (nu doar binecuvântează uniunea dintre) două persoane de același sex. Primul instrument al Comuniunii Anglicane, care s-a întâlnit după această decizie a Bisericii Episcopale, a fost întâlnirea primaților din ianuarie, anul curent. În paragraful 2 din *Declarația* (http://www.anglicancommunion.org/media/206038/Primates_Meeting_2016_Statement.pdf) emisă după întâlnire, citim: „Recentele dezvoltări din Biserica Episcopală cu privire la schimbările din canonul lor referitoare la căsătorie, reprezintă o distanțare fundamentală de la credința și învățătura ținute de majoritatea provinciilor noastre referitoare la doctrina căsătoriei. Posibile dezvoltări (de același gen) în alte provincii ar putea să exacerbeze această situație”. Înțelegem din acest paragraf că majoritatea, dar nu toate provinciile anglicane, urmează doctrina creștină tradițională cu privire la căsătorie. De asemenea, paragraful anticipează că decizii similare ar putea să fie luate și de alte provincii, ceea ce ar agrava situația din interiorul Comuniunii Anglicane. Este relativ ușor de identificat care va fi acea Biserică Anglicană care s-ar putea să ia aceeași decizie cu privire la canonul căsătoriei precum Biserica Episcopală. La scurtă vreme după întâlnirea primaților anglicani, primatul Bisericii Anglicane a Canadei a scris o „reflecție” (<http://www.anglican.ca/news/a-reflection-on-the-meeting-of-the-primates/30014029/>) asupra celor petrecute la întâlnire, anunțând că organele Bisericii sale vor discuta posibilitatea de a schimba în același sens canonul căsătoriei. Aceasta după ce numita Biserică, așa cum am amintit mai sus, „binecuvântează” relații homosexuale. De asemenea, primatul canadian scrie că a stat în solidaritate, cu Biserica Episcopală în timpul dezbaterilor de la întâlnirea primaților. Așadar, tensiunile pe această temă vor continua în interiorul Comuniunii Anglicane.

Textul declarației primaților continuă cu afirmația că toți recunosc că astfel de dezvoltări precum cele din Biserica Episcopală, au cauzat „durere adâncă” în cadrul Comuniunii (pct. 3). Punctul 4 se dorește a fi o reafirmare a doctrinei tradiționale a Bisericii, susținută de „majoritatea” primaților: „Doctrina tradițională a Bisericii, în viziunea învățurii Scripturii, susține căsătoria ca fiind între un bărbat și o femeie, în unire fidelă și pentru întreaga viață. Majoritatea (sic!) celor adunați aici reafirmă această învățătură”. Punctul 5 arată că: „Menținând poziție constantă cu întâlnirile anterioare ale primaților, astfel de acțiuni unilaterale cu privire la chestiuni de doctrină fără unitate catolică sunt considerate de către mulți dintre noi (sic!) ca o îndepărtare de la încrederea reciprocă și interdependența implicate de faptul de a fi în relație unii cu alții în Comuniunea Anglicană”. Paragraful 6 deplânge efectele negative ale unor astfel de decizii: „Astfel de acțiuni deteriorează mai mult comuniunea noastră și creează o adâncă lipsă de înțelegere între noi. Acestea au ca rezultat distanțări semnificative între noi și provoacă tensiuni enorme în ceea ce privește funcționarea instrumentelor comuniunii și a căilor în care noi exprimăm relațiile noastre istorice și permanente”.

Ian MARCOVICI

Părintele Neculae Albăceanu, un slujitor modest și inimos († 9 martie 2016)

PĂRINTELE NECULAE ALBĂCEANU s-a născut în ajunul sărbătorii Sfinților Apostoli Petru și Pavel, 28 iunie 1950, în comuna Făgărășeană Lisa, din părinții Gheorghe și Victoria Albăceanu. Primele clase le-a urmat în condiții modeste în orașul Victoria.

La începutul regimului de tristă amintire din trecutul țării noastre, se contura pe domeniul comunei Ucea un oraș care să reprezinte ideologia socialist-comunistă atee, proiectul lui conținând construcții pentru toate instituțiile culturale, dar nicio biserică. În acest context, Gheorghe Albăceanu dovedește un act mărturisitor de credință și de curaj exemplar, găzduind în casa sa, situată pe Str. Viitorului, nr. 10, timp de 25 de ani, prima biserică a orașului în care nu se dorea biserică. Astfel, părintele Neculae Albăceanu crește în casa părinților săi în atmosferă de rugăciune, având parte de o copilărie liturgică, sprijinind la Sfântul Altar și la strană pe preoții ortodocși care au slujit în casa părintească. De asemenea, tânăr fiind, părintele Neculae Albăceanu a cultivat relații de prietenie cu pastorul Bisericii Evanghelice, găzduit și ea în casa tatălui său.

După absolvirea cursurilor Seminarului Teologic, tânărul Neculae Albăceanu se căsătorește cu Drăghiciu Maria, la 30 august 1971, iar cu data de 1 octombrie, primește spre păstorie credincioșii Parohiei Mărgineni, Protopopiatul Făgăraș, fiind hirotonit diacon

de Înaltpreasfințitul Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, în ziua de 7 noiembrie, și preot de P.S. Episcop-vicar Dr. Visarion Aștileanu Rășinăreanu, în ziua de 10 noiembrie 1971. A slujit credincioșii din Mărgineni timp de 6 ani, până la data de 1 decembrie 1977.

Din anul 1977 până în 1991, deci timp de 14 ani, a slujit ca preot paroh la Parohia Corbi, Protopopiatul Făgăraș. La cererea sa, în 1991 i s-a aprobat transferul la Parohia Viștea de Sus, Protopopiatul Făgăraș. După 24 de ani de slujire la Viștea de Sus, pe fondul stării de sănătate precare, solicită pensie la limită de vârstă cu data de 1 iulie 2015.

În plan familial, părintele Neculae Albăceanu s-a îngrijit să aibă o familie frumoasă. Soția sa, doamna preoteasă Maria, i-a dăruit patru copii, doi băieți și două fete: Nicolae-Marius, Irinel-Ilie, Delia și Anca. Unul din băieți, Nicolae-Marius, a urmat cursurile Facultății de Teologie, actualmente fiind profesor de religie în orașul Victoria.

În cei 44 de ani de slujire preotească, părintele Neculae Albăceanu a menținut credința vie și lucrătoare în cele trei parohii, unde a slujit. La Viștea de Sus, a susținut activitatea corului bisericesc, iar în anul 2005 a contribuit, alături de Primăria Viștea, la înființarea și organizarea Festivalului „Buna Vestire”, ajuns anul acesta la a XI-a ediție și gândit ca formă de cinstire și prăznuire a hramului bisericii parohiale.

Îl rugăm pe Dumnezeu să-i ierte părintelui Neculae tot ce a greșit ca om în această viață și să-i facă parte de fericire veșnică în Împărăția Preasfintei Treimi, Căreia I-a slujit cu credincioșie vreme de 44 de ani. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

Protopop Pr. Ion TĂRCUȚĂ

MISIUNEA BISERICII AZI: RAPORTUL ÎNTRE TEOLOGIE ȘI CULTURĂ

În perioada ce a urmat căderii comunismului în România, Biserica a evitat implicarea în polemici culturale. Unii intelectuali au văzut în acest fapt un semn de indiferență sau chiar de slăbiciune. Departate de a reprezenta o neadaptare la noile realități, Biserica a înțeles însă să-și ducă misiunea ei în conformitate cu valorile perene ale Evangheliei. Nu a fost vorba de o atitudine negativă față de cultură, ci de o valorificare a acesteia prin mijloace conforme cu spiritul creștin. În fapt, imediat după 1990, unii teologi au subliniat importanța unui raport deschis, bazat pe dialog, între clerici și intelectuali, exemplul cel mai concludent fiind cel al Pr. Ion Bria.

Raportul credinței cu postmodernitatea ridică și problema ambiguității „întoarcerii religiosului”, adică acea căutare a unui răspuns la întrebarea fundamentală: va fi secolul XXI religios sau umanist? În fapt, orice polemică în jurul caracterului „religios” al secolului ce începuse, poate fi considerată inutilă, de vreme ce toate Bisericile au inițiat noi proiecte de evanghelizare pentru a înfrunța secularizarea sau descreștinarea societății în epoca actuală.

Fiecare epocă istorică a pus probleme specifice credinței. Totuși lumea noastră oferă credinței creștine posibilități noi, care trebuie descoperite grație discernământului critic, a „semințelor” Verbului, prezente între „buruieni”, precum căderea multor mituri ca acela al progresului aducător de fericire prin intermediul dezvoltării științei și tehnicii, acela al rațiunii iluministe, acela al ideologiilor totalitare. Aceste mituri deveniseră „religii secularizate” și aspirau să ia locul credinței creștine. Dispariția lor lasă un sentiment de gol și de dezorientare. Aceste mituri se forțau să acrediteze ideea conform căreia creștinismul este un reziduu al trecutului, depășit definitiv de progres, o religie mitică și irațională, neiluminată de Rațiune, o negare a marilor Forțe ale Naturii și ale Istoriei, precum Rasa, Națiunea, Proletariatul, Spiritul războinic și Lupta de dominare.

În lumea postmodernă, celui care se întreabă asupra sensului vieții lui și a sensului istoriei, privind la viitor îngrozit, același credința creștină i-L prezintă pe Iisus Hristos ca pe Acela Care, cu moartea și Învierea Sa, dă sens – nobil și grandios – întregii existențe umane. Ca exemplu concludent, este afirmată lupta Bisericii contra neognosticismului prezent în lumea contemporană. În general, gnosticismul are o viziune ciclică asupra lumii, iar istoria și cultura trebuie să se înscrie acestei ciclicități naturale și imanente. Curentul new-ageist tocmai această ciclicitate o afirmă, depărtându-i pe creștini de la perspectiva eshatologică pe care ne-a adus-o Hristos, perspectivă pe care – în contextul diferitelor alternative postmoderniste – nimeni nu ar trebui să o poată interzice, propunând o altă viziune despre însuși conceptul de religie (I. Bria 2002:59).

Pentru Biserica Ortodoxă, „provocarea modernității” presupune în mod necesar „redresarea hermeneuticii teologice”, deoarece această provocare are nevoie de explicații și clarificări pe care numai teologia le poate face. În special învățământul teologic trebuie să fie adaptat în funcție de mutațiile lumii contemporane; se cere o mai mare atenție unor noi direcții, de natură pastoral-vocațională (cultivarea vocației și a misiunii), didactică (cultivarea competenței teologice) și educațional-culturală (sintaxa dintre teologie, societate, cultură, civilizație).

Raportul dintre cultură și credință reprezintă în gândirea Părintelui Bria o problemă misionară critică pentru viitorul creștinismului în Europa; vizată era atât partea ei centrală și răsăriteană, care a cunoscut ateismul militant, ofensiv, agresiv, ce a scos în mod intenționat religia din sfera intelectuală și educațională, cât și partea ei apuseană, care era marcată de un secularism latent, subtil, perfid, ce urmărirea în mod sistematic, în numele unei societăți „laice”, despărțirea Bisericii de stat nu numai administrativ, ci și valoric (I. Bria 1993:214).

Făcând o evaluare a situației din România deopotrivă în perioada comunistă și în perioada imediat post-comunistă, teologul misionar român expunea principalele caracteristici ale acestor perioade, pentru ca apoi să extragă câteva linii directoare în ceea ce privește acest raport al credinței și culturii. În perioada comunistă, influența religiosului asupra culturii a fost foarte limitată. Chiar dacă era proclamată oficial, libertatea religioasă era strict limitată la sfera individuală, sau cel mult a familiei și a parohiei. Misiunea și educația creștină erau interzise Bisericii, care nu avea dreptul să se manifeste la nivel social, ci doar să-și rezume lucrarea la exercitarea cultului. În acea perioadă, „patrimoniul cultural, artistic, literar, de inspirație creștină, a fost

ignorat și interpretat în mod fals. S-a impus o exegetică falsă a monumentelor istorice, în special a frescelor de pe bisericile din Bucovina și Moldova. (...) Prin distrugerea a 30 de biserici din București, monumente istorice și de artă, dar și centre de evlavie și de educație creștină, puterea politică a urmărit în mod intenționat să șteargă amprente creștine din capitala țării” (Ibid., p. 215). Negarea sistematică a religiei, marcată prin restricții de tot felul la nivelul practicii și mărturisirii publice a credinței, nu a putut însă să distrugă fondul religios al poporului român.

Prăbușirea comunismului a deschis calea unei noi realități socio-istorice. Acum, o sarcină importantă este de a face din Biserica „un interlocutor valabil al societății române în problemele de fond ale culturii și eticii umane”. (Pr. Bria nu se sfia chiar să folosească un termen teologic consacrat pentru a descrie noua realitate a raportului dintre Biserica și societate: „sinergie”). Punctul de plecare este însă unul dificil. Sunt dificultăți care nu pot fi depășite decât printr-o interpretare critică a moștenirii spirituale, precum și prin redactarea unui plan de lucru pentru viitor. Astfel, pe de o parte, Biserica nu trebuie să-și nege elementele tradiției sale (credințe, instituții, moravuri, simboluri, practici culturale etc.), dar nici să-și recupereze trecutul în numele unei ideologii sau puteri politice. Celebrarea și cinstirea trecutului nu trebuie să se facă în detrimentul experiențelor contemporane ale credinței, în antiteză cu formele de cultură creștină din epoca prezentă.

Principala sarcină a Bisericii rămâne, așadar, edificarea unei culturi creștine. Aceasta este definită ca „exprimarea Evangheliei și a credinței creștine în gândirea intelectuală (filosofie), în manifestarea artistică (poezie, artă, muzică), în organizarea socială (etică, moravuri), în viziunea istorică (regim politic, formă de stat)”. Tot despre cultura creștină se mai spune că este „tot ceea ce dă identitate unei comunități umane, prin fidelitate față de origini și deschidere față de viitor. Ea rodește din întâlnirea – critică și profetică – dintre Evanghelie, care se transmite (ea însăși rezultată din confluența dintre mesajul revelat și cultura timpului, moștenită mai ales din surse biblice), și formele de exprimare ale societății, forme hrănite de diverse forțe. Ea ia forma unui patrimoniu spiritual, metaforic și istoric în același timp, în jurul căruia se definesc identitatea și continuitatea unei familii, unei persoane, unei comunități, unei națiuni” (Ibid. p. 218-219).

Din punct de vedere al conținutului, cultura se deosebește de credință, și ambele de teologie. Cu toate acestea, cultura, credința și teologia formează un tot coerent. Acest fapt este evident în cult, cel care oferă mediul pentru unitate spirituală și integrare culturală și constituie un mijloc real de extindere a activității misionare a Bisericii. Acest proces este unul de transfigurare, care îmbracă un dublu sens: pe de o parte, transformarea credinței în cultură, pe de altă parte, transformarea și sfințirea culturii prin Evanghelie (I. Bria 2000a:84; I. Bria 1995:151 ș.u.). „Cultura creștină afirmă mai presus de orice conexiunea istorică a divinului cu umanul, și este ecoul, interpretarea acestei conexiuni istorice. Pe de o parte, ea crede în transcendența lui Dumnezeu, sursa existenței și a eticii; pe de altă parte, ea mărturisește că divinul a intrat în istorie, că deci e vorba de o transcendență revelată, întrupată. Spațiul metafizic și spațiul mioritic se întrepătrund în dimensiunea istorică a lui Hristos și a Bisericii” (I. Bria 1993:219).

Cele afirmate mai sus constituie baza teologică a recunoașterii consistenței și valorii creației, a umanului, a materiei. Finalitatea fiind transfigurarea lumii, Revelația creștină nici nu degradează materia, nici nu distruge produsele naturale și umane. Un frumos proverb românesc este citat de Ion Bria: „omul sfințește locul”. Acest proverb presupune relația indisolubilă a creației, a mediului înconjurător, cu omul; acesta din urmă o marchează cu imaginația și tehnica sa, o integrează într-o logică a sfințeniei și a conservării. Cultura creștină recunoaște, așadar, diversitatea lumii și a contextului istoric, dar și universalitatea ce se reflectă din diversitate.

Optimismul ce se degajă din viziunea creștină asupra destinului omului și al cosmosului, nu este sinonim însă cu utopismul. Cu toate că divinul s-a unit cu umanul, „istoria actuală nu poate să evite păcatul, această sincopă existențială. Istoria, ca și spiritualitatea, nu e ca un urcuș continuu, ci ca un parcurs marcat de suișuri și coborâșuri”. Păcatul se manifestă și ca o profanare a creației, o smulgere a omului din mediul înconjurător în diverse moduri: prin schimbarea câmpurilor agricole în terenuri industriale și militare, prin poluarea solului și apelor, prin aglomerarea populației în blocuri colective, imorale și inestetice (Ibid., p. 220).

Una dintre principalele întrebări la care trebuie găsit răspuns este aceasta: Cum se transmite Revelația lui Dumnezeu în istoria unui popor și cum o modifică, cum se respinge această Revelație? Iarăși, Părintele Bria se referă la cazul concret al Ortodoxiei românești, ca un caz de la care pornind se pot extrage câteva reguli generale.

În cazul poporului român, cultura creștină exprimă și întreține sentimentul de fidelitate față de origini. Există la ei forme de tradiție creștină ce au devenit adevărate instituții comunitare, sociale (de exemplu adunarea liturgică, sărbătorile, procesiunile sau hramurile bisericesti). Înseamnă că românii și-au creat tradiții permanente în care se recunosc, un mod de viață propriu care reflectă identitatea lor. Canonizarea Sfinților Români, făcută la 20-21 iunie 1992, ar reflecta tocmai faptul că „credința lucrează efectiv în viața oamenilor și, prin ei, schimbă istoria unei națiuni” (Ibid., p. 220-221).

Regula generală este că Biserica nu încreștinează societatea prin forță sau prin decrete, și chiar atunci când porțile societății se închid, deoarece cetățenii ei nu doresc să audă adevărul, ei îi rămâne calea mărturisitoare, profetică. „Cultura creștină nu este un scop în sine – precizează Pr. Ion Bria. Ea este opera tuturor creștinilor, dar nu pentru o instituție și interesele ei, ci pentru Iisus Hristos și misiunea Lui în lume. Ea este un instrument de căutare și descoperire a adevărului, a adevărului unul și universal, în fiecare epocă istorică”. Desigur, în acest proces de „încreștinare” (Pr. Bria va utiliza, cu alt prilej, termenul de „inculturație”), de sfințire a unei culturi, există și elemente distructive ce trebuie să fie respinse. „Opțiunea pentru iubire și adevăr este fundamentală pentru cultura creștină care modelează societatea. Tocmai de aceea, cultura creștină are o valoare simbolică pentru toți, și nu un scop elitist. (...) Lumea toată, fără excepție, are nevoie de această speranță” (Ibid. p. 221).

Exemplul Ortodoxiei românești nu reprezintă un caz izolat în istoria creștinismului. Dimpotrivă, este un caz paradigmatic. Un alt exemplu la care apelează Părintele Bria este cel al creștinătății orientale (ne-calcedoniană: Bisericele: Armeană, Coptă-Egipteană, Etiopiană, Siriană, Indiană). Afirmând că „noi avem nevoie de sfinți locali, nu de misionari străini”, orientalii și-au precizat puternica orientare evanghelică, care are mai multe explicații: ei „au reușit să scoată definiția Bisericii din termenii dreptului canonic și să o descrie folosind cu precădere limbajul biblic și liturgic; au reușit să dezlege eclesiologia de o cultură dominantă (calendar, limbă liturgică, instituții), adoptând cultura autohtonă a unei Biserici locale; s-au concentrat asupra sfințeniei sau calității vieții creștinilor, în care au găsit cea mai eficace metodă misionară” (I. Bria 2000b:8).

Importanța exemplului Bisericilor Orientale survine din aceea că ele au reușit să se desprindă de cultura dominantă bizantină. Prin exercitarea funcției inculturației, s-a reușit desprinderea față de un dogmatism retoric, autoritar. De asemenea, s-a putut constitui o Biserică locală cu un nou model de relație între Evanghelie și o anumită cultură specifică. Acest fapt se cere continuat și în viitor, căci pătrunderea Ortodoxiei în țările asiatice și africane (Australia, Indonezia, Japonia, Coreea, Kenya, Tanzania, Uganda, Ghana etc.) reclamă chiar mai mult decât acomodări culturale și lingvistice (traducerea Liturghiei) sau de ordin administrativ și disciplinar (organizarea diocезelor, formarea preoților, transferarea conducerii eparhiilor în seama episcopilor autohtoni). De exemplu, riturile locale capătă aici mai multă importanță decât cele bizantine, dependente de „simfonia” politică în care funcționa o comunitate creștină recunoscută în Imperiul Roman; cultul cosmic acoperă cultul imperial, dezvoltându-se o spiritualitate doxologică în raportul creștinilor cu mediul uman și cel al creației; maximalizarea practicii cuminării în cadrul Liturghiei, ce orientează toată viața eclezială. Aceste aspecte ne duc însă spre un alt „capitol” al misiunii, cel al raportului între Biserică și stat în perspectivă ortodoxă.

Bibliografie (selectivă): Ion Bria (2002), „Spre plinirea Evangheliei”. *Dincolo de apărarea Ortodoxiei: exegeza și transmiterea Tradiției*, Reîntregirea, Alba Iulia; Idem (1993), „Cultura creștină – un comandament misionar actual”, în Ioan I. Ică jr (ed.), *Persoană și comuniune. Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae la împlinirea vârstei de 90 de ani*, Editura și Tiparul Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu, Sibiu; Idem (2000a), *Comentariu la Catehismul Ortodox*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu; Idem (1995), *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Trinitas, Iași; Idem (2000b), *Biserica istorică pe căile Împărăției lui Dumnezeu. Mistologia ortodoxă 2000*, Geneva.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

• MODELE BIBLICE DE DISCURS TEOLAGIC •

„Ascultă, Israele” (Deuteronom 6, 4-9)

Continuăm, în acest număr, considerațiile despre limbajul interpersonal al discursului biblic. Sfânta Scriptură folosește imagini și cuvinte desprinse din viața familială și socială, în scopul de a transmite esențialul despre Dumnezeu. Primul text din Vechiul Testament asupra căruia ne vom apleca este cunoscut sub numele de *Șema Israel* – „Ascultă, Israele!”. Acest text reprezintă pentru un iudeu evlavios cam ceea ce înseamnă rugăciunea „Tatăl nostru” pentru creștini, și era utilizat încă din Antichitate în educația religioasă a vechilor evrei, așa cum am amintit în episodul anterior. În iudaismul contemporan, *Șema Israel* este atât o rugăciune, cât și o mărturisire de credință. Pentru început, să citim textul din Deuteronom 6, 4-9, în traducerea românească a Sfintei Scripturi (Ediția sinodală din 2008, p. 201):

4. „Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn.

5. Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta.

6. Cuvintele acestea, pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta și în sufletul tău;

7. Să le sădești în fiii tăi și să vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci și când te scoli.

8. Să le legi ca semn la mână și să le ai ca pe o tăbliță pe fruntea ta.

9. Să le scrii pe ușorii casei tale și pe porțile tale.”

În iudaismul contemporan, *Șema Israel* este atât o rugăciune, cât și o mărturisire de credință. Și pentru un creștin va avea aceeași valoare, întrucât se bucură de recunoașterea autoritativă a lui Hristos. Solicitat de către un cărturar să indice care este prima poruncă – adică cea mai însemnată poruncă din legea mozaică – Iisus a răspuns: „Întâia este: «Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn». Și: «Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta»” (Mc 12, 29-30).

La aceasta, Mântuitorul a adăugat și o altă poruncă din Vechiul Testament, din Levitic 19,18 – porunca iubirii aproapelui: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”

(Mc 12, 31). Din ordinea în care Iisus a redat cele două porunci despre iubire, reiese clar că din iubirea de Dumnezeu derivă toate prescripțiile legii Vechiului Testament. Sau, altfel spus, Legea este punerea în practică a iubirii de Dumnezeu prin iubirea semenilor.

Poate că un creștin nu își va lega cuvintele din Deut 6, 4-5 la mână și nici nu le va purta pe frunte. Dar le va interioriza, sădindu-le în inima sa și în sufletul său, ca pe niște însoțitoare credincioase și neostenite pe căile vieții.

Pasajul nostru este formulat ca un discurs, rostit de Moise în fața poporului. Dar nu este un discurs la care auditorul asistă pasiv. În primul rând, în limba ebraică – cea în care a fost scris Vechiul Testament – *a asculta* nu înseamnă doar *a auzi*, adică a percepe sunete, cuvinte, propoziții. A asculta înseamnă și *a te supune*, a împlini cele auzite.

Discursul oratorului este formulat ca și când cel care îl ascultă îl și rostește, totodată, lui însuși. Mărturisește și își spune sieși că Domnul este unicul Dumnezeu, că trebuie să Îl iubească și că Îl va iubi; că nu trebuie să-L uite și că nu-L va uita; și că trebuie să vorbească și le va vorbi și altora despre El. De altfel, în cuprinsul Deuteronomului vom mai afla îndemnul de a iubi pe Domnul, dar și avertizarea de a nu-L uita (Deut 8, 11.14.19). Pentru autorul biblic, opusul iubirii nu este ura; opusul iubirii este uitarea.

Să remarcăm, în continuare, modul în care este proclamată unicitatea lui Dumnezeu – articolul esențial al învățăturii de credință iudaice, creștine, chiar și a celei musulmane. Afirmția că Domnul Dumnezeu este Unul poate fi argumentată prin deducție logică. Prin reducere la absurd, dacă ar fi mai mulți dumnezei, atunci niciunul dintre ei n-ar mai fi Unul sau Unic. Faptul că există un singur Dumnezeu se impune, așadar, logic.

Dar autorul biblic nu folosește un discurs logic în Deut 6, 4-5. El preferă imaginea binecunoscută, oricui accesibilă, a iubirii: dintre un bărbat și o femeie, dintre soț și soție. Cu ajutorul metaforei conjugale e exprimată relația dintre Israel și Dumnezeu.

Cum se explică această opțiune? O privire asupra contextului religios în care a apărut acest text ne va face

să înțelegem și mai bine de ce autorul folosește metafora conjugală. Lumea în care apare *Șema Israel* nu este una monoteistă. Israel trăiește între popoare, iar acestea își au propria religie și se închină unor divinități în care cred. Deuteronomul nu pune în discuție dacă divinitățile popoarelor există sau nu. Afirmă doar că pentru Israel nu există decât Domnul, Unul.

Această idee e mai evidentă în textul ebraic. Deut 6, 4 comportă mai multe traduceri, fiindcă a doua propoziție e nominală. Literal, textul afirmă: „Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeu nostru Domn Unul [sic]”. De aici și diferitele posibilități de redare:

„Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeul nostru este singurul Domn.” (adică: Nu mai există alții în afară de El)

„Ascultă, Israele! Domnul este Dumnezeul nostru, (doar) Domnul singur.” (adică: Ceilalți dumnezei, dumnezeii la care se închină alte popoare, nu sunt ai noștri)

„Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeul nostru, este un Domn unic.” (adică: Nu mai e unul la fel ca El)

Cele trei traduceri conțin nuanțe, ultimele două fiind mai apropiate prin modul în care concep lumea sacră. Dar, în fond, toate se completează reciproc. Contextul religios pluralist al textului explică folosirea metaforei conjugale. Israel e chemat să iubească pe Domnul, nu pe alți dumnezei, fiindcă Domnul l-a iubit, l-a ales și a vegheat asupra sa de la începuturile existenței sale (Deut 10, 15; 23, 5). Prin urmare, adorarea dumnezeilor străini ar constitui un act de infidelitate din partea poporului biblic, o trădare a iubirii lui Dumnezeu.

Șema Israel explică unicitatea lui Dumnezeu prin unicitatea relației de iubire dintre El și cei care aleg să Îl iubească. E dificil să dai definiții ale iubirii, să explici de ce iubești pe cineva. Există mereu ceva tainic și inefabil între două persoane care se iubesc. Dar ceea ce se poate spune cu oarecare certitudine este că persoana iubită este unică pentru cel care o iubește. Poate tocmai fiindcă este așa cum este, adică unică, este iubită. Cu acest tip de raționament operează textul biblic. Dumnezeu e unic pentru că Îl iubești și Îl iubești pentru că e unic.

Pr. Conf. Dr. Constantin OANCEA

• UNIVERS BIBLIC •

Apostol (II)

4. Sf. Pavel – Apostolul Neamurilor

La scurt timp după moartea Sf. Ștefan, în urma unei chemări speciale (Fapte 9, 3), Celor Doisprezece li se adaugă prigonitorul Saul, „cel numit și Pavel” (Fapte 13, 9). Totuși chemarea apostolică a Sf. Pavel nu a fost recunoscută ușor în Biserică. În primul rând, pentru că el nu îndeplinea una dintre cele două condiții considerate de Sf. Petru ca indispensabile pentru alegerea înlocuitorului lui Iuda: nu a făcut parte dintre apropiații Mântuitorului în timpul activității Sale (Fapte 1, 21-22). Cât despre cealaltă condiție, deși era îndeplinită – Saul devenind, prin întâlnirea cu Hristos cel Preamărit pe drumul Damascului, un martor al Învierii –, nu putea fi ușor probată. Greu putea fi dovedită și chemarea sa la slujire apostolică și mai ales specificul acesteia, deși Domnul i-a descoperit-o și lui Anania (Fapte 9, 15). De aceea, atunci când este pus în situația de a-și justifica pretenția, Sf. Pavel face apel la rezultatele slujirii sale apostolice. Pentru toți cei de bună credință vocația sa specială de Apostol al Neamurilor este mai presus de orice îndoială. La Ierusalim, după prima călătorie misionară, Iacov, episcopul cetății, Chefa și Ioan confirmă faptul că lui i-a fost „încredințată Evanghelia pentru cei netăiați împrejur, după cum lui Petru pentru cei tăiați împrejur” (Gal 2, 7). Galatenii îl primesc „ca pe un înger/mesager (ἄγγελος) al lui Dumnezeu, ca pe Hristos Iisus” (Gal 4, 14). Conținutul propovăduirii sale este „Cuvântul lui Dumnezeu” (I Tes 2, 13). Alături de ceilalți apostoli, în împlinirea slujirii sale apostolice se consideră împreună lucrător cu Dumnezeu (I Cor 3, 9; I Tes 3, 2).

5. Alți apostoli în Noul Testament

Alături de Cei Doisprezece și Sf. Pavel găsim în Noul Testament și alți bărbați numiți „apostoli”. Toți aceștia au ca trăsătură comună implicarea activă în lucrarea misionară a Bisericii. Sf. Pavel îl prezintă pe Barnaba ca apostol (I Cor 9, 5; Gal 2, 9; cf. Fapte 13, 2; 14, 4.14); pe Andronic și pe Iunias îi recomandă ca fiind „vestiți între apostoli” (Rom 16, 7), referindu-se probabil nu la Cei Doisprezece, ci la cercul mai larg al misionarilor creștini; iar în I Tes îi socotește pe ucenicii săi apropiați Silvan și Timotei „apostoli ai lui Hristos” (1, 1 + 2, 6). Când scrie filipenilor, îl numește pe Epafrodit „apostolul” lor (în unele traduceri românești substantivul „apostolos” este redat aici prin „trimis”, Fil 2, 25). În II Cor 8, 26 cei însărcinați să ducă banii strânși pentru *săracii din Ierusalim* (Rom 15, 26) sunt numiți „apostolii Bisericii” (ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν). Sf. Pavel pare a-l include, alături de sine, și pe Apollo între apostolii care s-au făcut, de dragul Evangheliei, „priveliște lumii și îngerilor și oamenilor” (I Cor 4, 6.9).

6. Alți apostoli în Tradiția Bisericii

Biserica a atribuit titlul de „apostoli” și celor șaptezeci de ucenici ai Domnului (Lc 10, 1 ș.u.), dar și altor ucenici ai Apostolilor. Astfel, în cărțile de cult și în sinaxare, sfinții evangheliști Marcu și Luca, care n-au făcut parte din grupul Celor Doisprezece, sunt numiți apostoli; la fel sunt numiți și cei șaptezeci de ucenici ai Domnului (în 4 ianuarie pomenim „soborul celor șaptezeci de apostoli”); apostol este numit și Onisim (pomenit în 15 februarie), sclavul fugar care a devenit ucenic al Sf. Pavel.

7. Întocmai cu Apostolii

În final trebuie să menționăm o categorie specială de sfinți care au primit titlul de „întocmai cu Apostolii”. Între aceștia sunt Sf. Împărat Constantin cel Mare, Sf. Averchie, episcopul Ierapolei, Sf. Chiril și Metodiu, apostolii slavilor ș.a. Lista cuprinde și femei care s-au distins în chip deosebit prin viața lor sfântă și zelul misionar, precum Sf. Maria Magdalena, Sf. Tecla, Sf. Elena, Sf. Nina, luminătoarea Georgiei ș.a.

Bibliografie

- Gheorghe Bogdaproste, „Cei șaptezeci” după Noul Testament și Sfânta Tradiție”, GB, XXXI (1972), nr. 3-4.
J. Brosch, *Charismen und Amter in der Urkirche*, P. Hanstein, Bonn, 1951.
H. von Campenhausen, *Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten*, Tübingen, 1953.
J.B. Job, „Apostol”, în J.D. Douglas, ed., *Dicționar biblic*, Cartea Creștină, Oradea, 1995, 64-66.
Held, M.L. & Klostermann, F., „Apostle”, *New Catholic Encyclopedia*, Second Edition, The Catholic University of America & Gale, 2003, 1:570-573.
G. Klein, *Die zwölf Apostel*, Göttingen, 1961.
A. Kolping, H. Fries, ed., *Handbuch theologischer Grundbegriffe*, Kösel, München, 1962-1963, 1:68-74.
Pr. Ioan Mircea, „Cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului și problema ierarhiei bisericesti”, ST, XX (1968), nr. 9-10.
Armand Puig, *Iisus – un profil biografic*, Meronia, București, 2006, 251-273.
W. Schmithals, *Das kirchliche Apostelamt*, Göttingen, 1961.

Lect. Dr. Daniel MIHOC

Dinastia de tipografi sibieni Barth – von Closius și cărțile românești ortodoxe transilvane apărute în tipografia omonimă (III)

Înainte de a ajunge la epoca dinastiei de tipografi Barth-von Closius se cuvine să zăbovim, fie și în trecut, asupra veacurilor care au precedat-o. Sibiuul secolului al XVI-lea a fost martorul atestării primei tipografii, în anul 1525, precum și cel al realizărilor lui Filip Moldoveanu, *Catehismul luteran* (românesc) din 1544, *Tetraevanghelul slavon*, 1546 și *Evangeliarul slavo-român*, 1551–1553.

Specialiștii în domeniu afirmă că începuturile tipografiei orașului nu se lasă prea ușor deslușite; cert este faptul că nu ne-au rămas date din care să aflăm de unde provin presa și literele ori cum a fost înzestrată respectiva tipografie cu litere chirilice. Cu toate acestea, ne vine în ajutor un act de partaj încheiat la 12 iunie 1590, cel al tipografului Johannes Gűbesch, activ în Sibiu în deceniile anterioare. Prima poziție pe lista actului de partaj o ocupă o tiparniță evaluată la 165 florini, împreună cu o mare cantitate de material tipărit [Liliana Popa, *Oameni și cărți din Sibiuul de altădată*, Schiller Verlag/ Editura Schiller, Hermannstadt/Sibiu, 2010, p. 19]. O altă sursă de informație constă în evantaiul de concluzii la care a ajuns cercetătorul Zsold Simon de la Biblioteca Teleki-Bolyai din Tg. Mureș, care a descoperit niște exemplare de maculatură lipite de scoarțele unui volum [Zsold Simon, *Primele tipărituri din Transilvania (Sibiu 1525)*, în „Anuarul Institutului de Istorie G. Barițiu”, tom. XLVI, Cluj-Napoca, pp. 89–106]. Pe scurt, a fost vorba despre opt fragmente de tipărituri religioase în germană și latină, inclusiv un calendar al sărbătorilor fără dată fixă, calculat

pe 50 (respectiv 51) de ani începând cu 1525. Pentru cei care își doresc să afle începuturile tipografiei sibiene, este interesant textul ce însoțește calendarul, deoarece acesta cuprinde atât numele tipografilor care l-au editat, anume Lucas Trapoldner și preotul Valentinus Corvinus, cât și data terminării lui, 5 ianuarie 1525.

În acest fel, data primei atestări a tipografiei sibiene este stabilită fără dubiu, iar personalitatea și cariera lui Lucas Trapoldner vine ca argument major în confirmarea atestării documentare. Acesta și-a făcut studiile la Köln, unde a obținut titlul de *magister*. Se presupune că a devenit membru al Conventului dominican din Bistrița în 1524, ca în 1525 – chiar anul atestării documentare a tiparniței sibiene – să fie numit lector de filosofie la recent-înființatul *Studium generale* din Sibiu, iar trecerea sa la cele veșnice să se întâmple în 1547 pe când era membru în Sfatul orășenesc [Ibidem, p. 91].

Secolul asupra căruia am zăbovit a fost cel al Reformei religioase care i-a cuprins atât pe sașii, cât și pe ungurii, respectiv pe secuii din Transilvania. Reforma secolului al XVI-lea aduce ideea folosirii limbilor naționale în scris – desigur, mai întâi în scrierile sacre – și în Biserică, mai precis în locul latinei în Occident, în locul latinei și slavonei într-un Ardeal multiethnic, plurilingvistic și diversificat sub aspect confesional. De reținut însă că Biserica Ortodoxă, majoritară în această provincie istorică, a rămas neatinsă în profunzime de Reforma religioasă, dar s-a îmbogățit

cultural în comparație lumea ortodoxă din Țara Românească și Moldova – care ulterior, în epoca fanariotă, va cunoaște presiunile aduse de aceștia inclusiv pe tărâmul tipăriturilor –, devenind promotoarea tipăriturilor în limba română și, prin aceasta, vehiculând noile idei care au străbătut Europa.

Numai așa ne putem explica de ce, peste veacuri, mai precis la doar câțiva ani după Revoluția din 1848-1849 din Ardeal, Avram Iancu va preciza în Testamentul său, dat la Câmpeni în 20 decembrie 1850: *Voiesc dar și hotărât dispun ca după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemiscătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi; tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele* [Constantin Ittu, *Omiliile nerostite*, apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, Editura Andreiana, Sibiu, 2012, p. 126].

Constantin ITTU, cercetător științific

Începuturile tiparului în Țara Românească: activitatea tipografică de la Târgoviște (secolul al XVI-lea) (II)

Contemporani cu ieromonahul Gavriil Uric, în unele tipografii occidentale au lucrat meșteri originari din spațiul românesc. Cunoaștem un „Toma Septemcastrensis de civitate Hermani”, deci un meșter transilvănean pe nume Toma, originar din Sibiu. El tipărea două incunabile la Mantua, în 1470 și 1472, iar în 1481 un altul la Modena. În colofonul unui breviar catolic (*Breviarium Olomucense*, Veneția, 1484) sunt atestați meșterii Andrei Corbu(l) din Brașov și Martin Bârseanul din Codlea [Ioachim CRĂCIUN, „Incunabile și cărți rare tipărite în Apus (1482-1600) de autori și tipografi de pe teritoriul țării noastre”, în *Studia bibliologica*, vol. III, 1969, pp. 155-156]. Prin urmare, meșteșugul tiparului nu era cu totul străin intelectualilor români.

În cultura românească apariția tiparului are loc la aproximativ 60 de ani de la inventarea acestei arte de către Johann Gutenberg (c. 1400-1468), la 25 de ani de la tipărirea primei cărți în limba slavonă (Veneția, 1483), la 17 ani după imprimarea primelor cărți cu alfabet chirilic (Cracovia, 1491) [George IVAȘCU, *Istoria literaturii române*, București, 1969, p. 97] și la 12 ani după ce cucerirea otomană pusese capăt altei oficinice ce imprima cărți ortodoxe de cult în Cetinie, capitala principatului Muntenegru (Zeta). Tipografia din Cetinie fusese înființată de principele Zetei, Gheorghe Cernoievici (1492-1496), iar conducătorul acesteia era un ieromonah pe nume Macarie. Acolo s-au publicat cărți de slujbă în limba slavă de redacție sârbă, necesare bisericilor din principatul muntenegrean [La Cetinie s-au tipărit: în anii 1494-1495 un *Octoih* în două părți (prima parte cuprindea cântările pentru glasurile I-IV, iar cea de a doua pentru glasurile V-VIII), în 1495 o *Psaltire* (care mai cuprindea slujba acatistului, a sfințirii apei, ceaslovul și altele) și un *Molitvelnic*. Conform prefețelor sau postfețelor acestor cărți, ele au fost tipărite la porunca principelui Gheorghe Cernoievici și cu binecuvântarea mitropolitului Vavila al Zetei, „trudindu-se cu mâinile smeritului ieromonah Macarie din Cerna Gora” (Muntenegru). Legat de aceste cărți, mai menționăm că la

indicarea datei tipării, se folosesc elemente de cronologie pe care nu le întâlnim, în mod obișnuit, în documentele românești: crugul soarelui, crugul lunii, temelia, epacta, numărul de aur. Cât privește locul imprimării, doar *Psaltirea* îl menționează: „la Cetinie”. Cf. P.P. PANAITESCU, „Octoihul lui Macarie (1510) și originile tipografiei în Țara Românească”, în *Biserica Ortodoxă Română* (vom prescurta BOR), 57, 1939, p. 538-549 și Idem, „Liturghierul lui Macarie (1508)...”, pp. 312-313]. Tipografia muntenegreană fusese adusă de la Veneția, cu care Zeta avea importante legături politice și comerciale; însuși principele Gheorghe Cernoievici era căsătorit cu o nobilă din orașul dogilor, Elisabeta Erizzio. Odată cu cucerirea Zetei de către turci, în 1496, și activitatea tipografică de la Cetinie se încheie, pentru a se relua pe pământ românesc. La noi, deși cu pauze de scurtă durată, meșteșugul imprimării cărților va continua 350 de ani, fiind cel mai vechi tipar chirilic cu existență neîntreruptă [George IVAȘCU, *Istoria literaturii române*, p. 99].

Meșterul care a condus atelierul tipografic din Țara Românească, conform epilogurilor cărților realizate, era ieromonahul Macarie. Cei mai avizați cercetători ai primelor tipărituri românești consideră că tipograful din Cetinie și ieromonahul Macarie care a condus oficina întemeiată de Radu cel Mare sunt una și aceeași persoană. Argumentele care întemeiază afirmația sunt: același nume de monah și aceeași treaptă în ierarhia bisericească, menționarea sfinților naționali sârbi în rânduiala Proscomidiei din *Liturghier* (1508), ceea ce indică un tipograf provenit din mediul sârbesc, și reproducerea epilogului din *Octoihul* de la Cetinie din 1494 în *Octoihul* de la Târgoviște din 1510 [Mircea PACURARIU, „Tipar slavon pentru români”, în vol. *Cultura teologică românească. Scurtă prezentare istorică*, Ed. Basilica, București, 2011, p. 64]. Desigur că odată cu ocuparea Muntenegrului de către turci, intelectualii, mai ales clericii ortodocși, ca și membrii familiilor nobile, au căutat refugiu la Veneția sau pe pământ românesc. Știm că în timpul domniei lui Radu

cel Mare, în Țara Românească se afla Maxim Brancovici, viitor mitropolit al Ungrovlahiei (1505-1508). Ca mirean se numise Gheorghe, era fiul ultimului despot sârb, Ștefan Brancovici, și era înrudit cu principele Gheorghe Cernoievici, întemeietorul tipografiei din Cetinie. Este posibil ca el să fi venit însoțit și de alți clerici și cărturari sârbi, între care și ieromonahul tipograf Macarie, de care Radu cel Mare avea nevoie pentru planurile de înființare a unei tipografii. Macarie a purtat cu sine doar cunoștințele sale în domeniul artei tiparului și o frumoasă pregătire cărturărească. Nu a adus și instalația tipografică de la Cetinie, întrucât cărțile imprimate în Țara Românească vădesc o tipografie nouă și nu au nimic în comun cu cărțile muntenegrene [P.P. PANAITESCU, „Liturghierul lui Macarie (1508)...”, passim].

Ieromonahul Macarie a tipărit la noi doar trei cărți: *Liturghierul* în 1508, *Octoihul* în 1510 și *Tetraevanghelul* în 1512. În privința locului unde au fost imprimate aceste cărți, cercetătorii au emis mai multe ipoteze: Curtea de Argeș [Gr. Crețu, *Tipografiile din România de la 1810 până astăzi*, București, 1910, p. 25, nota 4], mănăstirile Govora [Al. ODOBESCU, „Despre unele cărți și manuscrise tipărite aflate în mănăstirea Bistrița (Districtul Vâlcea din România)”, în *Revista română pentru științe, litere și arte*, I, 1861.], Snagov [Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române*, vol. I, ed. a II-a, București, 1925, p. 138; P.P. PANAITESCU, „Octoihul lui Macarie (1510) și originile tipografiei în Țara Românească”, în *Biserica Ortodoxă Română*, 57, 1939, p. 549] sau Bistrița [Veniamin MICLE, *Ieromonahul Macarie, tipograf român (1508-1512)*, Mănăstirea Bistrița Olteană, 2008, pp. 159-183]. Cei mai mulți consideră că locul imprimării a fost capitala țării – Târgoviște, respectiv mănăstirea Dealu, opinie pe care o împărtășim.

Pr. lect. univ. dr. Radu TASCOVICI,
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfânta Muceniță
Filoteia”, Universitatea din Pitești

PR. RĂZVAN IONESCU

Paroh al Parohiei Ortodoxe Române

„Sf. Parascheva – Sf. Genoveva” din Paris

God's not dead

De ce este atât de greu să te adresezi tinerilor? Poate pentru că, în onestitatea lor neperversă de interese străine, se manifestă o facilitate de a te simți. Și le pierzi atenția de îndată ce nu ești viu și valabil în contextul tatonărilor lor specifice, și mai ales dacă îți bănuiesc vreo neconcordanță între grăire și faptuire. Tentați de retragerea într-o „cochilie” specifică vârstei (mai ales în zona adolescenței, pe care, personal, am trăit-o revendicativ și în căutare acerbă de identitate), într-un „teritoriu” configurat de preocupările lor specifice la care trebuie să recunoști că nu prea (mai) ai acces, așa „depășit” cum te găsești ca adult, tind să te abandoneze în lumea ta de oameni mari. În același timp, resimți acut ca tânăr nevoia de cuvânt și de mărturie de viață, de care ești însetat, însă cum ești în largul tău mai curând printre cei de aceeași vârstă, unde experiența de viață lipsește, ne faci pe noi, adulții, să ne întrebăm onest cum să îți ieșim în întâmpinare pentru a răspunde la nevoia ta?

Știu un film care o face: *God's not dead* (puteți să vă opriți cu lectura aici, să urmăriți mai întâi filmul). Acțiunea se petrece la o facultate din Statele Unite, unde un profesor de filosofie, al cărui nume îmi scapă, vrea să tranșeze problema credinței într-un mod radical: își pune studenții, la primul lor curs, să apostazieze în scris. Adică să se lepede pe față de credință, scriind pe foile de hârtie: „God is dead”. Personajul acțiunii noastre este un tânăr student, îndrăgostit de o tânără cu care a venit împreună la aceeași facultate, și care are ceea ce am numi noi, ortodocșii, o minimă sensibilitate duhovnicească, un crez lăuntric care îl avertizează să nu cedeze șantajului profesorului. Ajunge astfel singur în fața tuturor să îl „apere” pe Dumnezeu. Cu toate dificultățile care decurg.

Ce este remarcabil în film este întâlnirea cu viața. Prietena personajului nostru vrea din el un om preocupat de ea și de viitoarea carieră, iar amenințarea profesorului stârnește în ea dorința de a-l „securiza” pe iubitul său: renunță la Dumnezeu și totul e simplu! Poate pentru unii, dar nu și pentru personajul nostru, care parcurge un drum al descoperirii rașunilor credinței, adevărată aplicație concretă de gândire apologetică, ca răspuns la amenințările care tindeau să-i distrugă viitorul. Și viitorul începe să se configureze altfel, sub inspirația unei mărturisiri în fața oamenilor, inspirată și hrănită de promisiunea cuvântului evanghelic (că și Hristos va mărturisi despre el în fața Tatălui). Viul începe să se dezvăluie, iar personajele filmului suferă transformări nebănuite. O tânără reporterită din campus își descoperă un cancer care o obligă să se trezească la realitate, o realitate pe care nu o vedea din pricina multiplelor sale îndatoriri. Descoperă autismul egoist al prietenului său, preocupat doar de sine însuși, și incapacitatea lui de a o vedea real, în fața ochilor săi, ca partener de dialog, pentru care iubirea era un fel de economie de piață în doi, în care fiecare oferea ce așteaptă celălalt, la schimb. Mai mult, în fața probei ei de viață, acesta se retrage. Vidul lăsat, amenințarea morții, toate acestea deschid viu conștiința ei în relație cu acea Absență care se cerea a fi în realitate Prezență. Profesorul de filozofie. Ajunge să recunoască în fața tuturor că îl urăște pe Dumnezeu, paradoxal însă, și aici apologia personajului nostru pozitiv marchează un pas capital, cum să urăști un Dumnezeu care nu există? Dar de ce oare aceste sentimente? Îi descoperim copilăria marcată de plecarea timpurie la Domnul a mamei sale, ceea ce a dus la o neînțelegere a durerii și a răscolirii, care în loc să fie tratată cum se cuvine, printr-o viață duhovnicească menită să aducă limpezire lăuntrică și mângâiere, cu proiecție către veșnicie, rămâne în spațiul insalubru al revoltei împotriva Acelui de Sus, părut orb și surd și de neînduplecat în fața durerii unui copil rugător către El. Însă poți oare să nu compătimesti un astfel de om greu încercat? Nu e așa mai evanghelic decât să-ți odihnești conștiința cumva satisfăcut de manifestarea puterii lui Dumnezeu într-o competiție (de

genul care-pe-care: „Dumnezeu a murit. Semnat: Nietzsche. Nietzsche a murit. Semnat: Dumnezeu”) în care Dumnezeu câștigă? Aș spune că un câștig imens e faptul că acest film te poziționează (posibilă expresie a mentalității protestante care îi stă la bază și de la care avem aici ceva de învățat), cu referire continuă la cuvântul evanghelic ca sursă primară de inspirație pentru acțiunile concrete, din viața de zi cu zi, ca forță de a răzbi. Și, prin acest cuvânt, simți compasiune și înțelegere pentru neputința celui lalt. Ateul nostru profesor spune cuvinte uimitoare prin franchețea lor aproape cu iz de pateric: „nevorbind despre anumite lucruri, ele se aud mai tare”. Cu alte cuvinte, nu poți ascunde sub covorașul conștiinței ceea ce cere măsură și fărâșul asumării directe, frontale. Dumnezeu devine asurzitor în tine tocmai în tăcerea vinovată care Îi cerea să facă liniște și să nu se manifeste, cu alte cuvinte, să fie mort.

Este limpede că personajele acestui film nu au la dispoziția lor sfânta liturghie și harul specific vieții duhovnicești în plinătatea încredințării făcute nouă de Sfinții Părinți ai Bisericii dinspre Hristos. În acest context de rarefiere duhovnicească, un concert de muzică creștină poate juca un rol important în sensul comuniunii și mărturisirii. Aceste personaje fac ce pot cu ce au. Nu de numărul talanților lor sunt însă preocupat, atenția îmi este atrasă mai curând de felul în care se ocupă cu înmulțirea acestora. O mărturie a unui tânăr onest cu sine însuși, gata să-și piardă iubită și carieră pentru un crez lăuntric în Dumnezeu cel viu pe Care el însuși are să-L aprofundeze prin trăire și înțelegere, duce la convertire o clasă întreagă, sau cel puțin încă câteva suflete. Un îndemn de trimis pe sms, un mesaj creștin către patruzeci de contacte din repertoriul telefonului mobil, la care răspunde fiecare dintre participanții la concert cu energia și bucuria momentului, duce potențial mărturie la un milion de oameni (mai mult sau mai puțin atenți la Dumnezeu în viața lor, dar care, în virtutea relației lor de prietenie cu transmiiătorul, vor primi mesajul).

Un mesaj al filmului este că nu putem trafica propriile suflete. Aș spune că a fi în adevăr rimează perfect cu a fi tânăr! A nu te lăsa mutilat, murdărit sau călcat în picioare de „adaptările” care, în realitate, îți fură viața lăuntrică, și, în ultimă instanță, te lasă fără sens. Sigur că este minunată pledoaria tânărului nostru erou din film în fața sentințelor unor minți strălucite din spațiul științelor, și care, în planul cunoașterii ființiale, pot fi în același timp lipsite de experiența dătătoare de viață în Hristos. Cred că poți vedea limpede unde este viață, am spune, unde este Duh și unde este doar inteligență. Ne este, cred, la îndemână, nouă, ortodocșilor, atât de familiarizați cu spațiul liturgic, să înțelegem că adevărata viață este tot ce a primit atingerea Duhului, fără de care toate rămân nedesluite și confuze. Rostul Bisericii, așa cum reiese acesta când îi privești pe cei din înalta ierarhie a Bisericii sau pe orice primitor de botez, rămâne același: ca Hristos să te ajute pe tine personal, în pofida neputințelor de tot felul pe care le poți întrezări chiar și la cei implicați în viața eclezială (amplificate deseori ca vizibilitate prin lucrarea celui rău), să fii viu prin lucrarea harului dumnezeiesc, pe care să îl odihnești în tine și întru care să fii mângâiat până spre veșnicie. Contează că lumea e plină de păcat? Că mizeria umană se întinde din spațiul interlop sau din „intimitatea” fărâdelegilor din viața cotidiană, părută ascunsă de fața lui Dumnezeu, și până pe ecranul televizorului sau în spațiul rarefiat al politicii generatoare de interese mărunte, când arde nevoia de a ieși odată din minciună și corupție? Ce contează real nu este că acestea există, ci ce faci tu, tânărul meu drag, atunci când umbra unora ca acestea te atinge și îți lovește fragilitatea, și îți murdărește inocența. Devii și tu un pătat la rândul tău, sau lupți? Războiul mare se dă în noi înșine.

Personal, mă găsesc în Biserică pentru că nu am întâlnit alt loc mai generator de viu. Același eu-însumi se găsea însă

la vârsta de douăzeci de ani mai curând ostenit și împovărat în urma încercărilor de libertate de tot felul. Căutam în muzică acea energie resimțită lăuntric prin care să am chef de viață și de bucurie. Cu toate acestea, mă găseam relativ singur în interiorul meu. Făceam studii din dorința de a reuși social, dar trăiam angoasa că le fac pentru că trebuie făcute, pentru părinți, fără odihna celui implicat în ceea ce aduce împlinire lăuntric. Într-un cuvânt, căutam cu ardoare prin investiri de tot felul, în exterior, ceea ce nu putea fi găsit în realitate în acest registru de viață. În plină angoasă existențială am trăit atunci momentul de har al „predării” mele în mâinile Dumnezeului celui viu: nu mai aveam soluție intelectuală la starea de lucruri existentă. Atunci m-am rugat. Poate prima rugăciune cu ființa întreagă din viața mea. Iar pacea adâncă care a copleșit inima mea a venit deopotrivă cu înțelegerea nu numai că Dumnezeu este, e prezent și mă ascultă, dar că toate care se întâmplă au sens. Că nu sunt purtat de forțele iraționale ale unui destin orb, ci rațiuni adânci fac să port cele de acum și ele au legătură cu Dumnezeu. Pentru tânărul deusolat de atunci, această descoperire lăuntrică a echivalat descoperirii coloanei vertebrale pe care se putea întrupea propria-mi trăire: întreaga lume se vedea acum diferit, întrucât purta sens întru Cineva care îmi întindea o mână de înțelegere și mie. Din acel moment am început să îl caut până la a învăța să îl cultiv prezența în viața mea. Mă simt și astăzi (tot) un convertit.

Provocarea Ortodoxiei este sculpturală, în libertatea ta te oferi Duhului spre a face, în conlucrare cu tine, un om împlinit, din ce în ce mai adevărat, tocmai prin lepădarea adaosurilor artificiale din viața ta, din propriul tău eu. Acel „sărac cu duhul” evanghelic îmi pare a fi cel care te odihnește prin a nu te judeca, te înțelege acolo unde alții se umplu cu ei înșiși și nu mai apucă să te vadă și pe tine, căruia îi poți împărtăși orice pentru că prezența lui e compătimitoare și te mută, pe nesimțite, de la întristare la nădejde și bucurie lăuntrică. E duhovnicesc pentru că cere și capătă chiar iscusință în a invita pe Duhul Sfânt să lucreze în el, și prin el, către aproapele. Ce bucurie infinită să devii tu însuși mângâietor, să se bucure cineva că există. Îmi pare că cei mai iubiți oameni din lumea aceasta sunt cei care dăruiesc, iar tânărul care eram, ostenit de încercările mele de libertate, care mai de care mai eșuate lăuntric, a descoperit acest fapt cu o oarecare sudoare, cu ajutorul însă neprețuit al celor care iubeau necondiționat și te purtau în rugăciunea lor. Așa a fost întâlnirea mea cu Părinții în spațiul Bisericii. Desigur că nu e banal să fii creștin. Nu e simplu să ai curajul să te uiți în tine și să ai de-a face cu radiografia ta duhovnicească. Ca tânăr am fost avid să trăiesc intens. Unii rezolvă problema cu sporturi extreme și cu adrenalină, un surogat în raport cu ce mișcări ale inimii și surprize existențiale poți purta odată angajat pe drumul trăirii creștine. Îmi era greu să port constrângeri, de unde tentația de a evada în ce îmi plăcea mie. Convertirea mea a schimbat din interior abordarea. Întru Hristos am ajuns să simt mângâiere, chiar când făceam lucruri care înainte îmi păreau de neacceptat, iar ceea ce înainte îmi apărea ca manifestare de libertate, prin investirea în activități exterioare a ajuns să fie evaluat lăuntric prin prisma a ceea ce rămânea în final în suflet, ca stare lăuntrică.

Azi știu că poți trăi intens doar dacă ești ajutat de har, pentru că ce trece pe lângă har te ține departe de intensitatea împlinitoare a ceea ce este cu. Poate că mulți trăiesc oricum, neintuind că ceea ce trăiești rămâne ca amprentă în tine, se laudă cu realizările lor și vor să reușească impunându-se, chiar ignorând (sau călcând) pe ceilalți. A fi însă următor lui Hristos înseamnă, iată provocarea Ortodoxiei, a lua aminte la ce faci și cât har îți aduce. În felul acesta, tinerețea devine o stare lăuntrică și nu doar o vârstă care trece.

God not's dead. Sunt eu însă suficient de viu ca să îmi dau seama?

Diac. Dr. Habil.
ȘTEFAN L. TOMA

DIN ACTUALITATEA BISERICESCĂ PANORTODOXĂ

Regulamentul de organizare și funcționare al Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe

(Creta, 16-27 iunie 2016) (II)

Articolul 7: Responsabilitățile Secretariatului

Responsabilitățile Secretariatului Sinodului sunt următoarele:

1. să adune documentația procesului sinodal aferentă pregătirii textelor aflate pe ordinea de zi a Sinodului, în limbile oficiale de comunicare;
2. responsabilitatea întocmirii Rapoartelor lucrărilor Sinodului (τὸν Πρακτικῶν);
3. susținerea lucrării Sesiunilor plene și a Comisiilor Sinodului;
4. asigurarea unei organizări adecvate pentru traducerea simultană a traducerii dezbaterilor Sinodului în limbile oficiale;
5. convocarea unor Comisii Speciale, atât pentru redactarea Comunicatelor, pentru informarea publicului pe parcursul desfășurării Sinodului, ca și pentru pregătirea Mesajului acestuia;
6. informarea corespunzătoare a observatorilor prezenți din celelalte Biserici creștine sau confesiuni, oferindu-le documentația necesară ordinii aflate pe agenda Sinodului; și
7. rezolvarea imediată a tuturor problemelor practice sau de procedură, care ar putea apărea.

Articolul 8: Lucrarea Sinodului

Lucrarea Sinodului va începe și se va sfârși cu celebrarea panortodoxă a Dumnezeieștii Liturghii, prezidată de către Patriarhul Ecumenic, cu participarea tuturor Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale, sau a reprezentanților lor, potrivit Dipticelor Patriarhiei Ecumenice;

1. ea se va desfășura în Sesiuni plene sau/și Comisii ale Sinodului, în conformitate cu programul elaborat al studierii temelor textelor agendei, care au fost aprobate în mod unanim, de către Conferințele Panortodoxe Presinodale și Întrunirile Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale;
2. nu poate exista prezentarea altor texte sau discutarea altor aspecte, care să nu fi fost în mod unanim aprobate de către Conferințele Panortodoxe Presinodale și Întrunirile Întâistătorilor, cu excepția Mesajului Sinodului. Forma preliminară a acestuia va fi redactată de către o Comisie panortodoxă, cu o săptămână înainte de convocarea Sinodului, și va face obiectul aprobării Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe;
3. cu excepția deschiderii și închiderii Sesiunilor Sinodului, toate celelalte Sesiuni vor fi închise.

Articolul 9: Desfășurarea dezbaterilor

1. Dezbaterile vor avea loc în limbile oficiale ale Sinodului, adică, în greacă, rusă, franceză și engleză, ca și

în arabă, ca și limbă de lucru. Vor fi disponibile traduceri simultane;

2. temele vor fi tratate în ordinea acestora, aflată pe agenda Sinodului. Dezbaterile va fi restricționată, în mod clar, la tematica aprobată pentru fiecare sesiune;
3. orice intervenție pe o altă temă va fi interzisă, luându-se cuvântul vorbitorului, cu excepția situațiilor în care intervenția este justificată și privește un aspect procedural sau personal; de aceea, în această situație, cel care cere cuvântul va trebui să indice natura aspectului pentru care este încălcată Procedura.

Articolul 10: Participarea membrilor la dezbateri

Dreptul la cuvânt pe parcursul lucrărilor Sinodului este liber, însă nimeni nu poate vorbi fără să solicite și fără să primească permisiunea din partea Președintelui Sinodului:

1. un membru al Sinodului care dorește să participe la dezbaterile unei teme va face o notificare scrisă, dând-o membrului răspunzător al Secretariatului Sinodului, care face lista ordinii prioritare a celor care doresc să vorbească, prezentând-o Președintelui Sinodului;
2. durata intervenției unui vorbitor nu poate depăși 10 minute, iar în cazul unei reveniri, dacă e nevoie de explicații sau dacă Președintele Sinodului consideră că e necesar sau folositor, aceasta nu poate depăși 5 minute. Întâistătorii Bisericii Ortodoxe Autocefale au la dispoziție o durată dublă a timpului de intervenție;
3. nu sunt permise dialoguri controversate sau dispute personale între membrii Sinodului, de vreme ce ele nu doar că sunt străine, dar sunt și în contrast cu misiunea Sinodului.

Articolul 11: Amendamente la texte

Formulate pe parcursul dezbaterii fiecărei teme, propunerile pentru amendamente, corecturi și completări la textele de pe agenda Sinodului, aprobate în mod unanim de către Conferințele Panortodoxe Presinodale și Întrunirile Întâistătorilor, ca și textul Mesajului Sinodului:

1. vor trebui înmânate de către delegații Bisericii Ortodoxe către Secretariat, pentru ca Președintele să le prezinte unei Sesiuni plene, în scopul ratificării printr-o decizie oficială luată de către Sinod;
2. după ce evaluarea acestor amendamente este definitivată, aprobarea acestora trebuie făcută în acord cu procedura panortodoxă stabilită, adică a consensului tuturor Bisericii Ortodoxe Autocefale. Aceasta înseamnă că amendamentele care nu vor fi aprobate în mod unanim, nu vor fi adoptate.

Articolul 12: Votarea și aprobarea textelor

Votarea textelor dezbătute și evaluate de către Sinod, aflate pe ordinea de zi

1. va fi făcută de către Bisericiile Ortodoxe Autocefale, nu de către fiecare membru al delegațiilor reprezentate la Sinod, în mod individual, în conformitate cu decizia unanimă a Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe;
2. votul unei Biserici, în cadrul Sinodului, nu al unui membru al unei delegații, nu exclude posibilitatea pentru unul sau câțiva ierarhi dintr-o delegație a unei anumite Biserici Autocefale de a adopta o poziție negativă față de introducerea amendamentelor sau a unui text, în general. Faptul lipsei de acord va fi consemnat în Rapoartele Sinodului;
3. evaluarea unor astfel de atitudini, a lipsei de consens, constituie un aspect intern al respectivei Biserici, careia respectivii ierarhi îi aparțin. Biserica poate vota în lumina principiului majorității interne, exprimată de către Întâistătorul ei, și din acest motiv, unui astfel de context trebuie să i se acorde locul și timpul necesar, pentru evaluarea acestui aspect, în cadrul delegației.

Articolul 13: Adoptarea și semnarea textelor

Textele de pe agenda Sinodului aprobate în mod unanim vor fi redactate în 4 limbi oficiale, fiind deopotrivă valide. Ele

1. vor fi semnate prin inițialele tuturor Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale pe fiecare pagină și în toate limbile oficiale ale Sinodului, iar pe ultima pagină, de către Președinte și de către toți membrii Sinodului;
2. hotărârile semnate ale Sinodului, ca și Mesajul Sfântului și Marelui Sinod vor fi trimise de către Patriarhul Ecumenic, prin Scrisori Patriarhale, tuturor Întâistătorilor de Biserici Ortodoxe Autocefale, care le vor face cunoscute Bisericii lor. Aceste documente vor avea o autoritate panortodoxă.

Articolul 14: Participarea observatorilor

Observatorii din celelalte Biserici creștine sau confesiuni, ca și ai organizațiilor intercreștine, vor fi prezenți la sesiunile de deschidere și de închidere ale Sinodului, fără dreptul de a vota sau de a lua cuvântul.

Articolul 15: Pregătirea Rapoartelor

Rapoartele lucrării Sinodului vor fi transcrise și editate, în conformitate cu ordinea stabilită pentru publicarea în limbile oficiale, urmând să fie trimise Bisericii Ortodoxe Autocefale de către Comitetul Panortodox de Protocol al Secretariatului Sinodului, constituit prin decizia Întâistătorilor tuturor Bisericii Ortodoxe.

Articolul 16: Mass-media

1. Prin decizia Președintelui, și cu consimțământul Întâistătorilor celorlalte Biserici Ortodoxe, se va constitui o Comisie Sinodală, alcătuită din 14 membri ai Sinodului (unul din fiecare Biserică), care va fi sprijinită de consilieri speciali. Comisia va informa mass-media asupra desfășurării Sinodului;
2. doar acei jurnaliști care sunt acreditați oficial de către Secretariatul pentru Pregătirea Sfântului și Marelui Sinod pot fi prezenți la deschiderea și închiderea Sesiunilor Sinodului.

Chambésy, 27 ianuarie 2016”.

Surse: www.patriarchate.org, www.amen.gr

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂȘANUL

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

2 februarie – A slujit Sf. Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus și a adresat cuvânt de folos credincioșilor aflați în pelerinaj aici.

3 februarie – A slujit Sf. Liturghie în Biserica „Buna Vestire” din Sibiu. Împreună cu IPS Părinte Mitropolit Laurențiu a oficiat slujba de parastas pentru Mitropolitul Ioan Mețianu la 100 de ani de la trecerea sa la cele veșnice.

4 februarie – A oficiat Sf. Liturghie în Catedrala Mitropolitană, răspunsurile la strană fiind date de către membrii Organizației Tinerilor din Sibiu.

5 februarie – A oficiat Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

7 februarie – A slujit Sf. Liturghie și a rostit un cuvânt de binecuvântare în biserica cu hramul „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul” din Sibiu.

9 februarie – A săvârșit în Catedrala Mitropolitană slujba vecerniei și a litiei.

10 februarie – A slujit Sf. Liturghie în Catedrala Mitropolitană.

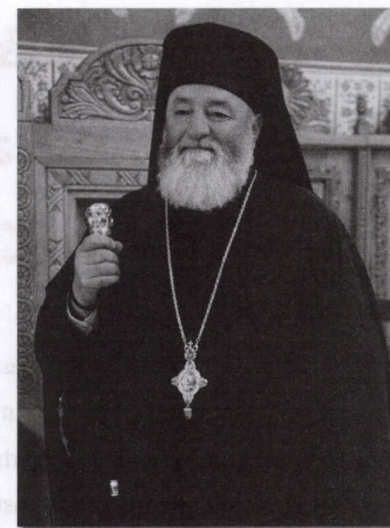
14 februarie – A slujit Sf. Liturghie în biserica cu hramul „Buna Vestire” din Brașov. A împărtășit credincioșilor prezenți un frumos cuvânt de folos. A oficiat Taina Sf. Botez pentru prunca Agata Zuba.

21 februarie – A slujit Sf. Liturghie în biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din parohia Nănești, jud. Maramureș și a împărtășit credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. Din încredințarea IPS Părinte Mitropolit Laurențiu, a oficiat slujba de prohodire a credinciosului Ioan Vancea, apropiat colaborator al Arhiepiscopiei Sibiului, și a transmis din partea IPS Părinte Laurențiu un cuvânt de mângâiere și îmbărbătare familiei și comunității. A vizitat Mănăstirea Bârsana din jud. Maramureș.

23 februarie – A participat la ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

24 februarie – A participat, la București, la ședința de lucru a Adunării Naționale Bisericești.

25 februarie – A participat la ședința de lucru a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

27 februarie – A săvârșit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Împreună cu IPS Părinte Laurențiu a oficiat slujba de înmormântare a Arhim. Paisie, viețuitor al mănăstirii.

28 februarie – A slujit Sf. Liturghie și a rostit un cuvânt de binecuvântare în biserica Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus.

29 februarie – A făcut parte din comisia de examinare a candidaților pentru postul vacant de preot paroh al Parohiei Cisnădie I.

Arhid. CHIRIL SOCACIU

METAFIZICA ȘI TEOLOGIA MUZICII (IV)

6. Muzica la Schopenhauer

Schopenhauer clasifică artele după modul în care acestea reușesc să evoce dimensiunea spirituală a vieții. Dacă la baza acestei piramide se află arhitectura, o artă care operează cu un volum imens de materie, la vârful ei tronează poezia.

Față de celelalte arte, muzica are pentru Schopenhauer un statut special, ea nefiind o copie a ideilor, ci copia voinței înseși: „Toate celelalte arte obiectivează deci voința doar în mod indirect, și anume prin intermediul ideilor; iar de vreme ce lumea noastră nu este altceva decât manifestarea ideilor într-o multiplicitate prin adaptarea unui *principium individuationis* (forma cunoașterii posibile pentru individ, luat ca atare), muzica – pentru că ea nu ține seama de idei și le ignoră de-a dreptul, fiind total independentă de lumea fenomenală – ar putea să existe într-o câțiva chiar dacă lumea n-ar fi deloc, ceea ce nu se poate spune despre celelalte arte. Prin urmare, muzica este o obiectivare nemijlocită și o copie a întregii voințe, așa cum este lumea însăși, ba chiar așa cum sunt ideile, a căror manifestare multiplicată constituie lumea lucrurilor particulare. Muzica nu este deci nicicum copia ideilor, aidoma celorlalte arte, ci copie a voinței înseși, a cărei obiectivitate sunt tot ideile; tocmai de aceea, efectul muzicii este cu mult mai puternic și mai copleșitor decât al celorlalte arte; căci acestea vorbesc numai despre umbre, pe când ea despre esență. [Schopenhauer, *Lumea ca voință și reprezentare*, vol. I, trad. de Radu Gabriel Parvu, Editura Humanitas, București, 2012, p. 299-300]

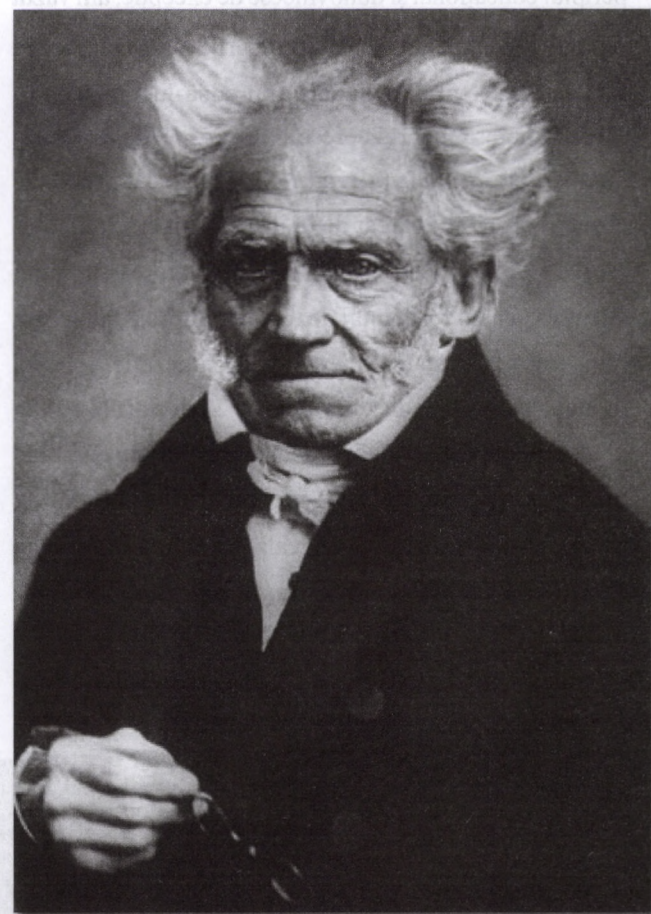
Muzica este o matematică sonoră care ne vorbește de raporturile numerice fără concepte. Relația dintre dimensiunea metafizică a muzicii și aceste raporturi numerice pot fi deduse din faptul că „elementul irațional sau disonanța reprezintă firesc ceea ce contravine voinței noastre; și invers, consonanța sau elementul rațional, deoarece se adaptează cu ușurință voinței noastre, devine ilustrarea satisfacerii voinței. Apoi, întrucât elementul rațional sau irațional din raporturile numerice ale vibrațiilor admite nenumărate stadii, nuanțe, succesiuni și variații, muzica

devine, grație lor, materialul în care toate imboldurile sufletului omenesc, adică ale voinței – mobiluri a căror esență se reduce întotdeauna la obținerea satisfacției, deși în grade diferite –, pot fi reproduse și redede în mod fidel în cele mai fine umbre și modificări ale lor, moment care survine odată cu inventarea melodiei. Aici vedem, așadar, cum mobilurile voinței sunt transpuse pe tărâmul reprezentării pure, care este singura scenă de manifestare a creațiilor tuturor artelor frumoase”. [Ibidem p. 478]

Datorită rapidității cu care se succed vibrațiile, sunetul înalt se bucură de mai mult interes din partea ascultătorului decât sunetele mai joase, soprana reprezentând, de altfel, starea potențată a conștiinței. La celălalt pol avem, „basul greoi, care urcă și coboară doar la intervale mari – terțe, cvarte și cvinte –, condus la fiecare pas de reguli fixe; el este deci reprezentantul firesc al regnului natural anorganic, insensibil, nereceptiv la impresiile fine și care poate fi determinat numai de legi generale”. [Ibidem p. 479]

Esența melodiei e dată de succesiunea de „dezbinări” și „împăcări” între elementul ritmic și cel armonic. Fără o astfel de opoziție și conciliere, cântecul nu-și atinge scopul. În spatele acestor alternanțe muzicale sofisticate, stă jocul perfid al voinței: „Din punct de vedere metafizic, «dezbinarea» și «împăcarea» care se produc aici încontinuu între cele două elemente întuchipează apariția unor dorințe noi, iar apoi satisfacerea lor. Tocmai prin aceasta, muzica ne intra în suflet, amăgindu-l și prefăcându-se că-i satisface în permanență toate dorințele” [Ibidem p. 483].

Ca și viața, armonia muzicală constă în variația de disonanțe și consonanțe care funcționează, evident, după reguli precise. În definitiv, muzica ar putea fi redusă la doar două acorduri de bază: acordul de septimă disonant și acordul armonic de trei note care au o subtilă corespondență cu stările noastre afective: „pentru voință nu există în fond altceva decât satisfacție și insatisfacție, indiferent sub câte forme s-ar înfățișa ele. Și așa cum există în genere două dispoziții sufletești fundamentale: seninătatea sau – cel puțin – vioiciunea și mâhnirea sau – cel puțin – apăsarea, tot astfel muzica are două tonalități generale: majoră și minoră, corespunzătoare stărilor sufletești menționate,

drept care ea trebuie să se găsească mereu într-una din cele două. În realitate însă este extrem de uimitor faptul că există un semn al durerii, și anume tonalitatea minoră, care, nefiind dureroasă din punct de vedere psihic și nici doar în mod convențional, ne atrage totuși numaidecât, reprezentând, inconfundabil, durerea. În funcție de ea se poate estima cât de adânc înrădăcinată este muzica în natura lucrurilor și a oamenilor. La popoarele nordice, a căror viață este supusă unor condiții grele, și anume la ruși, tonalitatea minoră este dominantă, chiar și în muzica bisericească”. [Ibidem, p. 484]

Lector Dr. Vasile CHIRA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Apariție editorială la 25 de ani de pilduitoare slujire arhierescă a Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Casian al Dunării de Jos

La 25 de ani de activitate a Arhiepiscopului Casian Crăciun la Dunărea de Jos a venit și frumoasa dorință a unui comitet de inițiativă, alcătuit din slujitori ai Arhiepiscopiei Dunării de Jos și reprezentanți ai unor instituții de educație și cultură din municipiul Galați, de a realiza un volum omagial în care să fie revelată slujirea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Casian cu împlinirile sale cele mai semnificative.

Întreaga activitate de natură spirituală, administrativă, culturală și social-filantropică a Înaltpreasfinției Sale, încununată de nenumărate realizări, conturează chipul unui vrednic slujitor al Domnului printre cei încredințați spre păstorire și descoperă chipul cel minunat în care, prin lucrarea sa bisericească, a făcut să rodească în Biserica străbună alese daruri cerești.

Privind, în lumina credinței, spre aspectele esențiale din viața Înaltpreasfințitului Părinte Casian, din timpul celor 60 de ani de viață închinată Bisericii, dincolo de periplusul educațional și duhovnicesc de excepție, am văzut roadele binecuvântatei purtări de grijă a lui Dumnezeu față de persoana sa, minunata împreună-lucrare a omului credincios cu harul ceresc. *Preoție, dăruire, slujire, cultură, lucrare misionară, filantropie* – iată reperatele esențiale care au marcat de la început itinerariul teologic, academic și pastoral-misionar al Înaltpreasfințitului Părinte Casian. Însă, întâi de toate, Înaltpreasfinția Sa a rămas mereu, cu statornicie și înțelepciune, fidel vocației monahale care l-a adus, la vârsta de 25 de ani (1980), în obștea monahală a Mănăstirii Ciolanu, jud. Buzău, fiind tuns în monahism de către vrednicul nostru înaintaș, Mitropolitul Antonie Plămădeală, pe atunci Episcop al Buzăului. Legătura duhovnicescă cu Mitropolitul Antonie al Ardealului s-a concretizat prin studiile teologice de cercetare în Franța, unde, în 1984, devine *doctor* al

Universității Strasbourg II, cu o teză despre spiritualitatea icoanei și a picturilor mănăstirilor moldovene, dar și prin slujirea sa ca *asistent spiritual* la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1985-1988). Imaginea tânărului duhovnic, destoinic, cult și pedant rămâne vie în ochii studenților teologi din anii '80 ai secolului trecut și rămâne peste veac mărturie prin fotografiile de pe tablourile de absolvire ale generațiilor de atunci, cărora ieromonahul, protosinghelul și apoi arhimandritul Casian Crăciun le-a fost îndrumător duhovnicesc.

Viața sa duhovnicescă aleasă, profunzimea gândirii teologice, înalta ținută academică n-au fost trecute cu vederea de către ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, așa încât, prin rânduiala lui Dumnezeu, în anul 1990 este chemat la slujirea de arhieru-vicar la Galați, de către Arhiepiscopul Antim Nica și ales de Sfântul Sinod în treapta de arhieru-vicar, cu titlul *Gălățeanul*, la 12 februarie 1990. A fost hirotonit episcop în Biserica „Sfântul Nicolae” din Galați, în data de 18 februarie 1990. Patru ani mai târziu, în 1994, a fost instalat episcop titular al Eparhiei Dunării de Jos, iar în anul 2009, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu aprobarea Sfântului Sinod, odată cu ridicarea la rang de Arhiepiscopie a Eparhiei Dunării de Jos, Înaltpreasfințitul Părinte Casian a primit demnitatea de Arhiepiscop.

Darurile remarcabile cu care Dumnezeu l-a înzestrat și pe care Înaltpreasfințitul Părinte Casian a știut să le ofere înapoi lui Dumnezeu, slujind cu dragoste și dăruire Bisericii și neamului, au dat roade bune și binecuvântate în cei 25 de ani de slujire la Dunărea de Jos. Mulțimea așezămintelor monahale, numărul mare de monahi și monahii cu o viață spirituală aleasă, bogăția patrimoniului mănăstiresc conservat și restaurat, un centru eparhial

POLYCHRONION ÎNALTPREASFINȚITULUI ARHIEPISCOP CASIAN, LA 60 DE ANI

MUZEUL BRĂILEI
„CAROL I”
EDITURA ISTROS

EDITURA ARHIEPISCOPIEI
DUNĂRII DE JOS

2015

înnoit și îmbunătățit, edificarea multor biserici parohiale, construirea multor centre sociale și culturale, pregătirea slujitorilor, toate acestea ne vorbesc despre prestigiul și vrednicia Arhierelui slujitor, misionar, filantrop și pedagog – Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Casian al Dunării de Jos.

Prin vasta activitate pastoral-misionară și social-culturală, prin dragostea față de Biserica și neam, față de spiritualitatea ortodoxă și cultura română, Părintele Arhiepiscop Casian este un model luminos și pilduitor pentru păstoriții săi, preoți și credincioși, dar și pentru generația tânără de ierarhi ai Bisericii noastre.

Cu smerenie, ne rugăm Mântuitorului nostru Iisus Hristos la această frumoasă aniversare, să dăruiască alesului Său slujitor multă sănătate, pace sufletească, pentru a sluji cu aceeași dăruire, înțelepciune și iubire jertfelnică Biserica noastră Străbună.

Întru mulți și fericiți ani!

† LAURENȚIU,
Mitropolitul Ardealului

REDACTOR-ȘEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție on-line:** Dr. Dragoș Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2016 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu